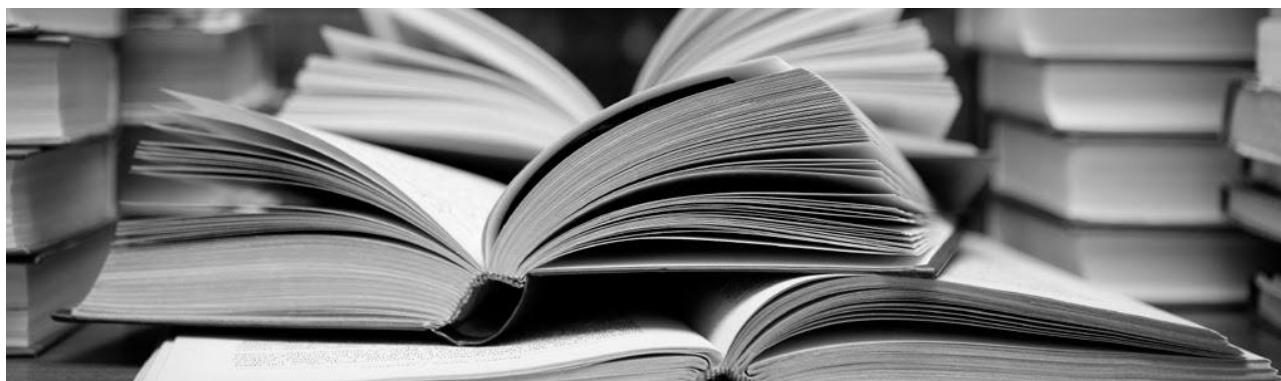

Збірник наукових матеріалів
IV Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«ЖОВТНЕВІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ»

05 жовтня 2016 року

м. Вінниця

Жовтневі наукові читання: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – м. Вінниця, 5 жовтня, 2016. – с. 57

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Жовтневі наукові читання», які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
2018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

<i>Гуцало Е.У.</i> УМОВИ Й ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ АДЕКВАТНОЇ САМООЦІНКИ ШКОЛЯРІВ.....	4
<i>Драч Л. М.</i> ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ ДО УМОВ МАСОВОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ.....	10
<i>Дудка М. Л.</i> ТУРИЗМ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	20
<i>Коваленко Н. П.</i> О КОНФИГУРАЦИИ И СТРУКТУРЕ ЯДЕР АТОМОВ.....	23
<i>Коваленко Н. П.</i> О НЕПРЕРЫВНОСТИ ДИСКРЕТНОЙ МАТЕРИИ ХИМИЧЕСКИХ ЭЛЕМЕНТОВ.....	29
<i>Неліпа К.Г.</i> СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕЛІТОПОЛЯ У ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД.....	36
<i>Перегуда Ю.А.</i> РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ	41
<i>Соколова Є.Б., Абабова А.Г., Піддубний В.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ МЕРЧАНДАЙЗИНГУ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СЕРЕД ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ...	46
<i>Тирон М.Є.</i> ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	49
<i>Ярошко О.З.</i> ТРІАДА «ЛЮДИНА – СУСПІЛЬСТВО – ДЕРЖАВА» У ФІЛОСОФСЬКИХ СТУДІЯХ СОЦІАЛЬНОЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	54

УМОВИ Й ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ АДЕКВАТНОЇ САМООЦІНКИ ШКОЛЯРІВ

Гуцало Е.У.,

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри соціальної педагогіки та психології,

Кіровоградський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка,

м. Кропивницький, Україна

Центральним компонентом «Я-концепції» є самооцінка особистості. Самооцінка індивіда, як стверджують дослідники, утворює складну систему, яка включає в себе як загальну самооцінку (рівень самоповаги, прийняття чи неприйняття себе), так і часткові, що характеризують ставлення до окремих аспектів своєї особистості [1-6]. Ми ж спробуємо сформулювати конкретні психолого-педагогічні умови й прийоми формування адекватної самооцінки підлітків, засновані на досвіді психологічного консультування підлітків у дитячій поліклініці №1 м. Кропивницького.

Загальновідомі основні види самооцінки за ступенем адекватності:

а) *завищена самооцінка*. Учні переоцінює себе, причину своїх невдач вбачають не в собі, а в інших, які ставляться до них «упереджено і необ'єктивно». Якщо оточення не визнає високих домагань школяра, це спричинює озлоблення, підозрілість, конфлікти; б) *занижена самооцінка*. Породжує відчуття власної неповноцінності – невпевненість у собі, безініціативність, байдужість, самозвинувачення, тривожність. Такий школяр недооцінюють себе, не прагне досягти вищих результатів відповідно до своїх здатностей, не приймає і самозаперечує себе; в) *правильна (адекватна) самооцінка*. Виникає, коли школяр об'єктивно оцінює себе, зберігаючи адекватне самопочуття. Позитивно при цьому діє незначне переоцінювання

себе як своєрідне авансування собі. За таких умов особистість досягає вищого, ніж її можливості, результату [2;3;4].

Для *адекватної* самооцінки суттєві: зіставлення образу Я-реального з образом Я-ідеального; інтеріоризація соціальних відгуків конкретних людей; оцінювання успішності своїх дій крізь призму своєї ідентичності (людина переживає задоволення не від того, що робить щось добре, а від того, що обрала певну справу і виконує її належно).

Неадекватність самооцінки може залежати від особливостей особистості. У одному випадку учні переоцінюють свої достоїнства, в іншому – недооцінюють. Це пов'язано як із вихованням (самовпевненість або непевність учнів у своїх можливостях, якостях), так і з деякими властивостями темпераменту і нервової системи, що виявляються у рівні домагань.

Розбіжність у самооцінці й реальних результатах, може викликати у школяра афективні переживання. Особливо гостро переживають цю розбіжність підлітки, у яких дуже сильно виражене прагнення до досягнення тих цілей, які вони для себе ставлять. У зв'язку із цим особливу важливість мають педагогічні заходи, що сприяють формуванню адекватної самооцінки й рівня домагань учнів.

Отже, умовами подолання неадекватної самооцінки в учнів є:

Організація для підлітки і юнаків захоплюючої суспільно значимої діяльності, забезпечення емоційної підтримки і соціального схвалення корисних справ, стимулювання прагнень до успіху, спонування до самооцінки відповідно певного зразка поведінки.

Надання діяльності школярів максимальної багатогранності щодо розкриття моральних якостей. У цьому випадку до учня пред'являється цілий комплекс вимог і він буде оцінювати себе не за одним параметром, а за багатьма. Це дозволить йому більш диференційовано підходити до оцінки різних якостей своєї особистості.

Вироблення чітких критеріїв самооцінки («що таке добре й що таке погано»). За відсутності істинних критеріїв самооцінка корегується за

випадковими критеріями, що значно знижує її адекватність. Буває й так, що оцінні критерії засвоєні учнем правильно, але результати своєї діяльності (на відміну від результатів діяльності інших) він оцінює не за ними. У цьому випадку корисні взаємооцінки, взаєморецензії, порівняння тощо.

Забезпечення гармонійного співставлення образу реального «Я» учня з образом ідеального «Я» (уявлення про те, якою людиною є і якою б хотіла бути). Наближення до характеристик учня, що тих, що визначають для нього ідеальний «образ Я», забезпечує підвищення самооцінки. Якщо ж учень відчуває великий розрив між цими характеристиками і реальністю своїх досягнень, його самооцінка буде низькою. Якщо ідеальне «Я» нереалістично досконале і школяр знає, що його неможливо досягнути, це призводить до високої тривожності. Таким чином, чим більша розбіжність між «Я» реальним та ідеальним, тим нижча самооцінка особистості і навпаки.

Використання реальних або ігрових ситуацій, що коригували б загальне неприйняття себе учнем як основи неадекватної самооцінки. Важливо спонукати учнів виходити назустріч негараздам, розв'язувати їх, а не уникати. Школярі мають усвідомити, що люди, котрі починають активно діяти, а не уникати проблем, більш схильні сприймати труднощі реалістично, відверто та без захисних реакцій. А якщо самооцінка занижена, людина навіть не намагається щось змінити на краще, вона заперечує проблеми, будує хибні уявлення як механізм захисту від нових переживань, які принесуть, на її думку, ще більше негативних наслідків. Таким чином блокується можливість підвищення самооцінки шляхом досягнень і успіхів.

Уникнення постійного позитивного «підгодовування» особи з низькою самооцінкою без її реальних дій та досягнень. Це може лише підкріплювати неадекватну самооцінку і стимулювати до настирливих пошуків виправдання власних дій іншими. Не варто допускати сильної залежності школяра від схвалення чи несхвалення його вигляду, дій, учинків іншими значущими людьми. Школярів потрібно налаштовувати на самоактуалізацію особистісних потенціалів.

Використання для підняття низького рівня домагань особистості таких властивостей самооцінки, як: 1) перенос її з одних здатностей, властивостей особистості, навчальних ситуацій або видів діяльності на інші; 2) синтез у ній актуальних і потенційних можливостей. Педагог завжди може організувати усередині однієї й тієї ж діяльності частковий успіх і засновану на ньому часткову позитивну самооцінку, а потім перенести її на загальну самооцінку можливостей школяра. Доцільно також ураховувати чітку схильність до підвищення самооцінки при підвищених успіхах, взаємну однозначну відповідність двох конструктів: високій самооцінці відповідає високий рівень домагань, а низькій – низький. Таким чином, встановлення відповідності самооцінки й рівня домагань за висотою формує збалансовану особистість, що відрізняється прийняттям себе та відносним внутрішнім комфортом.

Забезпечення послідовності самовиховання підлітків та етапів цього процесу: 1) виявлення своїх недоліків; 2) розробка програми й особистих правил самовиховання; 3) реалізація програми за допомогою прийомів самостимуляції й самопримусу; 4) контроль результатів самовиховання й корекція програми самовиховання. Слід ураховувати, що неадекватність підлітків в оцінці себе не є наслідком недостатнього розуміння змісту оцінюваних якостей або невміння аналізувати вчинки людей. Вона обумовлена домаганнями підлітків бути кращими серед однолітків.

Використання толерантної тактики впливу на школярів-підлітків. У підлітковому віці негативна оцінка й критика не зачіпають учня, якщо стосуються лише окремої дії або вчинку. Така оцінка не зачіпає самоповаги, не сприймається як приниження особистості. Разом з тим, навіть м'яка критика глибоко ранить, якщо сприймається підлітком як оцінка його в цілому. Оцінюючи свої якості, підліток виходить не з аналізу своїх учинків, у яких виявляються ті або інші якості, а з оцінки себе в цілому, зі ставлення до себе як до особистості. Якщо педагог хоче, щоб критика сприяла зміні поведінки в потрібному напрямку, то краще критикувати окремі огріхи на тлі загальної доброзичливості. До того ж, самооцінки можуть даватися диференційовано для

різних якостей. Наприклад, оцінити досить високо школяра за такою якістю, як працьовитість, і низько – за акуратність роботи.

Використання індивідуального підходу в оцінюванні навчальної успішності. Найчастіше в школі підліток оцінюється тільки крізь призму розв'язку навчальних завдань. І якщо він не справляється з ними, то школа стає джерелом проблем і загроз для особистості. Адже всі успіхи й невдачі формують уявлення школяра про себе, його самооцінку. Оскільки неуспішність навчання формує низьку самооцінку школярем своїх особистісних якостей, доцільно оцінювати не стільки абсолютні досягнення учня, скільки його старанність у досягненні проміжних цілей і динаміку позитивного ставлення до навчального предмета. За таких умов учень не вважав би себе безперспективним, він би звик цінувати свою працю і його самооцінка поступово нормалізувалася.

Використання виховного потенціалу самовиховання. Цілеспрямоване формування адекватної самооцінки є важливою передумовою самовдосконалення учнів, тому що існує пряма залежність рівня самовиховання від рівня самооцінки. При недостатньо сформованій самооцінці самовиховання можливо лише у вигляді виправлень окремих учинків або саморегуляції розрізнених актів поведінки. Тільки високий рівень сформованості самооцінки дозволяє здійснювати самовиховання як усвідомлений планомірний процес. Учень з адекватною самооцінкою, упевнений у своїх здібностях має більше шансів на успіх у навчанні й міжособистісних контактах з однолітками, батьками й іншими дорослими [2;5;6].

Які ж прийоми ми використовуємо для формування адекватної самооцінки школярів? Оскільки в учнів неадекватна самооцінка може бути як заниженою, так і завищеною, підходи педагога до учнів при формуванні у них адекватної самооцінки повинні бути різними.

У випадку *заниженої* самооцінки використовують наступні *прийоми*: організувати навчально-виховний процес так, щоб учень періодично домагався успіхів і поступово примножував їх (це підвищує впевненість учня); уникати

жорсткої критики й осуду в оцінці дій учня, частіше заохочувати, підкреслювати позитивні моменти в його діяльності; не залучати школяра у змагання з іншими учнями, тим більше з тими, хто краще підготовлений; змагатися учневі краще із самим собою під девізом: «Сьогодні краще, ніж учора»; при виконанні важкого завдання розбити його на частини й приділити особливу увагу допоміжним вправам.

У випадку *завищеної* самооцінки використовують наступні *прийоми*: періодичне створення для учня ситуацій, у яких би він терпів невелику невдачу (наприклад, запропонувати завдання, способи розв'язку якого ще не відомі школяреві); починати навчання й виховання з досить важких завдань, щоб запобігти надто легкого успіху; стримано (без захвалювання) оцінювати досягнення учнем результату діяльності, але висловлювати докір за неповну реалізацію ним своїх творчих можливостей; розвивати самокритичність, формувати вміння правильно оцінювати свої можливості й результати діяльності, бачити дійсні причини поразок і помилок; формувати адекватне співвіднесення своєї оцінки з оцінкою інших, виховувати правильне ставлення до критики й зауважень.

Література:

1. Баранник В. Самооцінка та її місце в структурі самосвідомості/ В. Баранник // Соціальна психологія, 2006. – № 3 (17). – С. 95–101.
2. Булах І.С. Психологія особистісного зростання підлітка : [монографія] / Ірина Сергіївна Булах. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. – 340 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібн. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. 3-тє вид. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
4. Савчин М.В. Загальна психологія: навч. посіб. / М.В. Савчин. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.4.
5. Савчин М.В. Вікова психологія/М.В. Савчин, Л.В. Василенко. – К.: Академвидав, 2006. –360 с.

УДК 159

10. Педагогічні науки

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ ДО УМОВ МАСОВОГО
НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Драч Л. М.

магістрантка кафедри дошкільної освіти

Інституту розвитку дитини

Київського національного університету імені М.П.Драгоманова

м. Київ, Україна

Психологічна готовність до навчання у школі розглядається як комплексна характеристика дитини, яка розкриває рівні розвитку психологічних якостей, що є найважливішими передумовами для нормального включення до нового соціального середовища і для формування навчальної діяльності.

У психологічному словнику поняття «готовність до шкільного навчання» розглядається як сукупність морфо-фізіологічних особливостей дитини старшого дошкільного віку, яка забезпечує успішний перехід до систематичного, організованого шкільного навчання. Готовність до шкільного навчання – це бажання та усвідомлення необхідності вчитися, що виникає в результаті соціального дозрівання дитини, появи у неї внутрішніх протиріч, які визначають мотивацію до навчальної діяльності [3]. Найповніше поняття «готовність до школи» визначив Л. Венгер. Він вважав, що готовність до школи – це певний набір знань і вмінь, в якому повинні існувати всі інші елементи хоча рівень їх розвитку може бути різний [4]. Н. Гуткіна під психологічною готовністю до навчання у школі розуміє необхідний і достатній рівень психічного розвитку дитини для засвоєння нею шкільної навчальної програми в умовах навчання в колективі однолітків [6]. Психологічна готовність до

шкільного навчання – це складне утворення, до структури якого входить особистісна, інтелектуальна і соціально-психологічна готовність. Психологічна готовність включає здатність дитини до прийняття нової «соціальної позиції», здатність управляти своєю поведінкою, своєю розумовою діяльністю, певний світогляд, готовність до оволодіння, провідною в молодшому шкільному віці діяльністю – учбовою [5].

I. Кулагіна виокремлює такі основні аспекти психологічної готовності: особистісну (мотиваційну) та інтелектуальну готовність до навчання у школі. Ці аспекти виявляться у розвиткові мотиваційної, вольової, інтелектуальної та мовленнєвої сферах [7; с.132]. Особистісна та інтелектуальна готовність на думку автора є важливими запоруками успішної навчальної діяльності дитини в школі а також швидкого та результативного процесу адаптації її до нових умов шкільного життя. В теоретичних працях Л. Божович основна увага приділяється значенню мотиваційної сфери у формуванні особистості дитини та наголошується увага на саме її домінуючій ролі у формуванні психологічної готовності до навчання дитини в школі. Науковець виокремлює дві групи мотивів у навчальній діяльності: широкі соціальні мотиви до навчання, або мотиви, пов'язані «з потребами дитини у спілкуванні з іншими людьми, в їх оцінках та схваленнях, з бажаннями учня посісти певне місце в системі доступних йому суспільних відносин»; мотиви, пов'язані безпосередньо з навчальною діяльністю або «пізнавальні мотиви дітей, потреба в інтелектуальній активності та в оволодінні новими вміннями, навичками та знаннями» [2; с.23-24]. Дитина, яка є готовою до навчання в школі, прагне навчатися через те, що вона прагне посісти певну позицію в суспільстві, а саме позицію, яка відчиняє двері у світ дорослості та має сформовані пізнавальні потреби, які може самостійно задовольнити. Поєднання цих двох аспектів, на думку Л. Божович, сприяють виникненню у дитини нового ставлення до оточуючої дійсності, яке автор називає «внутрішньою позицією школяра» [1; с.35]. Внутрішню позицію школяра Л. Божович вважає одним із критеріїв готовності до навчання у школі.

Зазначимо, що на думку науковців, поняття «психологічна готовність до навчання» має сенс лише в умовах масового навчання в школі і не є актуальним під час індивідуального навчання.

Виокремимо та розглянемо основні компоненти психологічної готовності дитини до навчання у школі.

Фізична готовність. Поняття «фізичний розвиток» та «фізична підготовленість» дуже часто вживаються як синонімічні тому слід зазначити, що фізична підготовленість – це результат фізичної підготовки, досягнутий в результаті виконання рухових дій, необхідних людині для засвоєння чи виконання певної діяльності. Оптимальні фізична підготовленість називається фізичною готовністю [10]. Фізична готовність організму дитини визначається морфологічним та функціональним розвитком. Гарна фізична форма дитини є запорукою низького рівня втомлюваності під час шкільних уроків, і відповідно – гарних результатів у навчально-виховному процесі. До того ж гарно розвинені м'язи сприятимуть вправному володінню дитиною власним тілом під час рухливих ігор, змагань, азвемодії з товаришами. Для успішного оволодіння письмом важливим є розвиток дрібної моторики рук [11; с.189].

Мотиваційна готовність. Мотиваційна готовність – наявність у дитини бажання вчитися. Даний вид готовності передбачає ставлення до учбової діяльності як до суспільно значимої справи та прагнення до отримання знань. Передумовою виникнення даних мотивів є загальне бажання дитини вступити до школи та розвиток допитливості [9; с.471].

Для того, щоб дитина успішно навчалася в школі, вона, перш за все, повинна прагнути до нового шкільного життя, до нового формату навчальних занять, до відповідальних доручень. На виникнення такого характеру прагнень впливають ставлення до навчання близьких дитині дорослих людей а також її однолітків. Домінуючим у формуванні мотиваційної готовності до навчання у школі є прагнення дитини посісти нове соціальне положення. Для дитини, яка готується вступити до школи, важливоим є не лише ставлення до процесу навчання в цілому, а й до вчителів, однолітків та до самого себе зокрема.

Фахівці вважають, що на кінець дошкільного розвитку повинна скластися така форма спілкування дитини з дорослими, яку можна охарактеризувати як позаситуаційно-особистісне спілкування [8; с.39]. За умови такого спілкування дорослий становиться для дитини незаперечним авторитетом, взірцем для наслідування та діловим партнером. Педагогічно правомірним є спілкування в ситуації уроку, коли виключені безпосередні емоційні контакти, коли не можна поговорити на сторонні теми, поділитися своїми переживаннями, а можна тільки відповідати на поставлені запитання і самому ставити запитання по темі, попередньо піднявши руку. Діти, готові в цьому плані до шкільного навчання, розуміють умовність навчального спілкування і адекватно поводять себе на заняття. Мотиваційна готовність до школи передбачає також певне ставлення дитини до самої себе. Продуктивна учбова діяльність вимагає адекватного ставлення дитини до своїх здібностей, результатів роботи, поведінки, тобто певний рівень розвитку самопізнання. Про рівень такої особистісної готовності дитини до школи зазвичай роблять висновки на основі спостережень за дитиною під час її роботи на групових заняттях та під час індивідуальних бесід з психологом [6; с. 211].

Розумова (інтелектуальна) готовність. Розумова готовність – досягнення досить високого рівня розвитку пізнавальних процесів (дифференційоване сприйняття, мимовільна увага, усвідомлене сприйняття, наочно-образне мислення, перші кроки до оволодіння логічним мисленням) [3; с. 520]. Інтелектуальна готовність передбачає наявність у дитини кругозору, запасу конкретних знань. Дитина повинна володіти планомірним та розчленованим сприйняттям, елементами теоретичного ставлення до навчального матеріалу, узагальненими формами мислення і основними логічними операціями. Л. Божович з цього приводу писала: «... засвоєння будь-якого учбового предмета передбачає наявність у дитини здібності виокремити і усвідомити ті явища дійсності, знання про які вона має засвоїти. І це обов'язково потребує певного рівня узагальнення» [1; с. 210].

Діти у старшому дошкільному віці вже, як правило, мають певний рівень світогляду, запас конкретних знань, володіють певними раціональними способами дослідження зовнішніх властивостей предметів. Дітям дошкільного віку доступним є розуміння загальних зв'язків, принципів і закономірностей, які є основою наукових знань. Логічна форма мислення є доступною, але не характерною для дітей такого віку. Найчастіше у дітей шести-семи років мислення має характер образного. Вищі форми наочно-образного мислення є підсумком інтелектуального розвитку дошкільнят.

Розвиток інтелектуальної готовності дитини до навчання в школі передбачає: диференційоване сприймання, аналітичне мислення, раціональне ставлення до дійсності та послаблення ролі фантазії, логічне запам'ятовування, інтерес до знань, до процесу їх отримання, оволодіння на слух розмовною мовою та здатність до розуміння та використання символів, розвиток дрібної моторики рук та зорово-рухової координації. Розвиненою повинна бути допитливість, бажання пізнавати все нове. На досить високому рівні повинен бути сенсорний розвиток дитини. Розвиненими мають бути образні уявлення, пам'ять, мова, мислення, уява тобто всі психічні процеси [5; с. 320].

Готовність дитини до школи в царині розумового розвитку включає кілька взаємопов'язаних сторін. Дитині, що вступає до першого класу, необхідний певний запас знань про навколишній світ: про предмети та їхні властивості, про явища живої і неживої природи, про людей, їхню працю та інші сторони суспільного життя, про те, «що таке добре і що таке погано», тобто про моральні норми поведінки. Але важливий не стільки обсяг цих знань, скільки їх якість – міра правильності, чіткості і узагальненості уявлень, що склалися в дошкільному дитинстві.

Відомо, що образне мислення старшого дошкільника створює досить великі можливості для засвоєння узагальнених знань і при добре організованому навчанні діти оволодівають уявленнями, які відображають істотні закономірності явищ, що відносяться до різних сфер дійсності. Такі уявлення - найважливіше здобуття, яке допоможе дитині в школі перейти до

засвоєння наукових знань. Достатньо, якщо у результаті дошкільного навчання дитина познайомиться з тими сферами і сторонами явищ, які є предметом вивчення різних наук, почне їх виокремлювати, відрізняти живе від неживого, рослини від тварин, природне від створеного руками людини, шкідливе від корисного.

Важливе значення має орієнтування дитини в просторі і часі. Буквально з перших днів перебування у школі дитина отримує вказівки, які неможливо виконати без урахування просторових ознак речей, без знання напрямків простору. Уява про час і відчуття часу, вміння визначити, скільки його пройшло, – важлива умова організованої роботи учня в класі, виконання завдань у вказаний термін.

Особливо високі вимоги школа ставить до мислення дитини. Дитина повинна вміти виділяти істотне в явищах навколишньої дійсності, вміти порівнювати їх, бачити подібне і відмінне; вона повинна навчитися міркувати, знаходити причини явищ, робити висновки.

Емоційно-вольова готовність. Вольова готовність – вміння дитини діяти у відповідності до зразка та здійснювати контроль шляхом співставлення з ним як з еталоном (зразок може бути даний у формі дії іншої людини або ж у формі правила) [9; с. 365].

У кожної дитини це вміння виявляється по-різному, але типовою рисою, яка відрізняє дітей шести-семи років, є підпорядкування мотивів, яке дає дитині можливість керувати своєю поведінкою і яке необхідне для того, щоб відразу ж, прийшовши до школи, включитися до спільної діяльності, прийняти систему вимог, які ставляться школою і вчителем.

Довільність пізнавальної діяльності починає формуватися в старшому дошкільному віці, але до моменту вступу до школи ще не досягає повного розвитку: дитині важко тривалий час зберігати стійку довільну увагу, зачувати значний за обсягом матеріал тощо. Навчання у початковій школі враховує ці особливості дітей і будується так, щоб вимоги до довільності їхньої

пізнавальної діяльності зростали поступово, в міру того, як у процесі учіння відбувається її удосконалення.

Для розвитку довільності у дитини при роботі слід виконувати ряд умов:

- необхідно поєднувати індивідуальні і колективні форми діяльності;
- враховувати вікові особливості дитини;
- використовувати ігри з правилами.

Емоційно-вольову готовність можна вважати сформованою, якщо дитина вміє ставити цілі, приймати рішення, окреслювати план дій, докладати зусиль щодо його реалізації, долати перешкоди.

Вже в дошкільному віці дитина опиняється перед необхідністю долати виникаючі труднощі та узгодження своїх дій відповідно до поставленої мети. Це призводить до того, що дитина починає свідомо контролювати себе, управляти своїми внутрішніми та зовнішніми діями, своїми пізнавальними процесами та поведінкою в цілому. Це дає підстави науковцям вважати, що вже в дошкільному віці виникає воля. Вольові дії дитини дошкільного віку мають певну специфіку: вони тісно співіснують з імпульсивними діями, які виникають ситуативно під впливом почуттів та бажань.

На той час, коли розпочинається шкільне навчання, у дітей процеси збудження переважають над процесами гальмування. Регулююча функція волі виявляється в активізації та гальмуванні діяльності дитини. У дитини дошкільного віку сформованими мають бути поняття «треба», «можна», «не можна». Для того, щоб у дитини розвивалися вольові якості, дорослі повинні організувати її діяльність, пам'ятаючи що вольове зусилля напряду залежить від ступені важкості завдання та часу, який відводиться на його виконання.

Готовність до спілкування. Комунікативна готовність – наявність довільно-контекстного спілкування з дорослими і кооперативно-змагального з однолітками [10]. Даний компонент готовності дитини до школи поєднує в собі формування в дитини якостей, завдяки яким вона зможе в подальшому успішно спілкуватися з іншими дітьми та вчителями в школі. Дуже важливим є володіння вмінням зв'язано, послідовно, зрозуміло для оточуючих описати

предмет, картинку, подію, передати хід своїх думок, пояснити те чи інше явище, правило. Дитині вже в перші дні свого навчання в школі потрібно буде налагодити взаємовідносини з іншими, не знайомими їй дітьми та дорослими, необхідні вміння інтегруватися в дитячий колектив, діяти спільно з іншими, вміння поступатися і захищатися. Таким чином, даний компонент передбачає розвиток у дитини дошкільного віку потреби в спілкуванні з іншими, вміння підкорятися інтересам і звичаям дитячої групи [8; с. 127].

Д. Ельконін, розглядаючи проблеми готовності дитини до школи, на перше місце ставив сформованість у неї необхідних передумов навчальної діяльності. Під час аналізу цих передумов, він виділив наступні параметри:

- вміння дитини свідомо підпорядковувати свої дії правилам, які узагальнено визначають спосіб дії;
- вміння орієнтуватися на визначену систему вимог;
- вміння уважно слухати того, хто говорить, і точно виконувати завдання, які пропонуються в усній формі;
- вміння самостійно виконувати необхідне завдання за зразком, що візуально сприймається [12].

Ці параметри розвитку довільності є частиною психологічної готовності до школи, на них спирається навчання у першому класі.

Особливе місце в психологічній готовності дитини до школи займає оволодіння спеціальними знаннями і навичками, які традиційно відносяться до власне шкільних, – грамотою, лічбою, розв'язанням математичних задач. Початкова школа розрахована на дітей, які не одержали спеціальної підготовки, і починають навчання з самого початку. Тому не можна вважати відповідні знання і навички обов'язковою складовою готовності дитини до шкільного навчання. Разом з тим значна частина дітей, які вступають до першого класу, вміє читати, а лічбою тією чи іншою мірою володіють всі діти. Оволодіння грамотою і елементами математики в дошкільному віці може впливати на успішність шкільного навчання. Позитивне значення має утворення у дітей загальних уявлень про звукову сторону мови та її відмінність від змістової

сторони, про кількісні відношення речей та їх відмінність від предметного значення цих речей. Допоможе дитині вчитися у школі і засвоєне поняття числа, деяких інших початкових математичних понять.

Що стосується навичок читання, лічби, розв'язання задач, їх корисність залежить від того, на якій основі вони побудовані, наскільки правильно сформовані. Так, навичка читання підвищує рівень готовності дитини до школи тільки за умови, що вона будується на базі розвитку фонематичного слуху і усвідомлення звукового складу слова, а саме читання є злитим чи поскладовим. Читання по літерах, яке нерідко зустрічається у дошкільників, ускладнить роботу вчителя, оскільки дитину доведеться переучувати. Так само і з лічбою - досвід виявиться корисним, якщо спиратиметься на розуміння математичних відношень, значення числа, і некорисним чи навіть шкідливим, якщо лічба засвоєна механічно.

Про готовність до засвоєння шкільної програми свідчать не самі по собі знання і навички, а рівень розвитку пізнавальних інтересів і пізнавальної діяльності дитини. Загального позитивного ставлення до школи і до навчання недостатньо для того, щоб забезпечити стійке успішне навчання, якщо дитину не приваблює сам зміст одержуваних у школі знань, не цікавить те нове, з чим вона знайомиться на уроках, якщо їй не подобається сам процес пізнання. Пізнавальні інтереси складаються поступово, протягом тривалого часу й не можуть виникнути відразу при вступі до школи, якщо в дошкільному віці їх вихованню не приділяли достатньої уваги. Найбільші труднощі в початковій школі відчувають не ті діти, які мають до кінця дошкільного віку недостатній обсяг знань і навичок, а ті, що проявляють інтелектуальну пасивність, у яких відсутнє бажання і звичка думати, розв'язувати задачі, прямо непов'язані з якоюсь ігровою чи життєвою ситуацією, яка цікавить дитину. Для подолання інтелектуальної пасивності необхідна поглиблена індивідуальна робота з дитиною.

Рівень розвитку пізнавальної діяльності, який може бути досягнутий дітьми до кінця дошкільного віку і який достатній для успішного навчання у

початковій школі, включає в себе, крім довільного управління цією діяльністю, ще й певні якості сприйняття і мислення дитини. Дитина, яка вступає до школи, повинна вміти планомірно обстежувати предмети, явища, виокремлюючи їх різноманітні властивості. Їй необхідно володіти досить повним, точним і розчленованим сприйняттям, оскільки навчання в початковій школі значною мірою ґрунтується на власній роботі з різним матеріалом, яка виконується під керівництвом учителя. В процесі такої роботи відбувається виокремлення істотних властивостей речей.

Отже як висновок щодо психологічної готовності дитини до навчання у школі зазначимо, що, перш за все, у дитини має бути сформованим бажання йти до школи, тобто мотивація до навчання. До моменту вступу до школи дитина у пізнавальному плані вже досягає досить високого рівня розвитку, який забезпечує вільне засвоєння шкільної навчальної програми. Крім розвитку пізнавальних процесів: сприйняття, уваги, уяви, пам'яті, мислення та мови, психологічну готовність дитини до навчання у школі визначає також рівень сформованості особистісних рис: вміння взаємодіяти з однолітками, виконувати вимоги вчителя, контролювати свою поведінку, іншими словами – рівень сформованості соціальної позиції школяра. Психологічна готовність дитини до школи є результатами розвитку дитини протягом усього дошкільного дитинства. Це фундамент для розвитку людини в наступному віковому періоді, в молодшому шкільному віці в умовах навчальної діяльності.

Література:

1. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л.И. Божович. – СПб.: Питер, серия «Мастера психологии». – 2008. – 276 с.
2. Божович Л.И. Проблема развития мотивационной сферы ребенка: изучение мотивации поведения детей и подростков /Л.И. Божович. – М.: Академия. – 1990. – 289 с.
3. Большой психологический словарь / Б.Г. Мещерякова, В.П. Зинченко. – М.: Прайм-Еврознак. – 2003. – 672 с.
4. Венгер Л. А. Готов ли ваш ребенок к школе / Венгер Л. А.,

Марцинковская Т. Д., Венгер А. Л. – М.: Знание, 1994. – 192 с.

5. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.

6. Гуткина Н.И. Психологическая готовность к школе / Н.И.Гуткина. – СПб.: Питер, 2004. – 208 с.

7. Кулагина И.Ю. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека. Учеб. пособ. для студ. высших учебных заведений / И.Ю. Кулагина. – М.: ТЦ Сфера. – 2001. – 464 с.

8. Лисина М.И. Проблемы онтогенеза общения / М.И. Лисина. – М.: Педагогика. – 1986. – 144 с.

9. Психологический словарь / [под ред. П.С. Гуревича]. – М.: Владос. – 2007. – 800 с.

10. Российская педагогическая энциклопедия [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.otrok.ru>

11. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер. – 2000. – 255 с.

12. Эльконин Д.Б. Некоторые вопросы диагностики психического развития детей: диагностика учебной деятельности и интеллектуального развития детей / [под ред. Д.И. Фельдштейна]. – Москва-Воронеж.: Педагогика, издание 2-е стереотипное. – 1991. – 416 с.

УДК 379.85

2. Природничі науки

ТУРИЗМ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ:

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дудка М. Л.,

аспірант географічного факультету

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Інвалідність є явищем соціальним, уникнути якого не може жодне суспільство, і тому кожна держава, відповідно до рівня свого розвитку, пріоритетів і можливостей, формує соціальну та економічну політику щодо осіб з фізичними та розумовими вадами. Незважаючи на це, проблеми лікування, реабілітації та соціальної адаптації людей з особливими потребами залишаються надзвичайно гострими у всьому світі.

На сьогоднішній день кількість людей з обмеженими можливостями з фізичними, психічними чи сенсорними порушеннями, становить близько 650 мільйонів осіб, або 15% населення світу (для порівняння, в Україні - 6, 1%) [1, с. 17].

Відповідно до статті 1 конвенції «Про права інвалідів» (ООН, 2006): до осіб з обмеженими можливостями відносяться ті, хто має довгострокові фізичні, розумові, інтелектуальні або сенсорні порушеннями, які при їх життєдіяльності можуть заважати їм для цілісної і ефективної участі в житті суспільства нарівні з іншими. І ВООЗ, і ООН інтерпретували інвалідність як особливий взаємозалежний «зв'язок» між «станом здоров'я» і «навколишнім середовищем (в широкому сенсі)». Тобто інвалідність – це відносне явище і рівень його гостроти можна полегшити або погіршити шляхом покращення стану здоров'я або ж адаптуванням умов навколишнього середовища [2]. Вирішальну роль у процесі культурного пізнання світу завжди відігравав і відіграє туризм і рекреація.

У наукових колах є багато синонімів до поняття «туризм для людей з вадами», зокрема «доступний туризм», «адаптивний туризм», «реабілітаційний туризм», «особливий туризм», «корекційний туризм», і «інвалідний туризм», «спеціальний туризм». Доступний туризм дає можливість формувати нові туристичні маршрути, що в свою чергу надасть країні конкурентну перевагу, ґрунтуючись на засадах сталого туризму. Адже згідно ВТО, «сталий туризм» - це туризм, заснований на принципах сталого розвитку; це форма туризму, що бере до уваги його поточні і майбутні економічні, соціальні та екологічні наслідки, передбачає задоволення потреб відвідувачів з урахуванням принципу

охорони навколишнього середовища. Стійкий туризм охоплює економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку територій. Таким чином, можливе створення економічної цінності (ведення бізнесу) з можливістю створення соціальної (робити добро). На думку першокласного австралійського науковця в галузі дослідження доступного туризму С. Дарсі, туризм для людей з вадами – це занедбана і недооцінена галузь сталого туризму [3, с.1].

Існує безліч класифікацій бар'єрів, що зустрічаються на шляху людей з інвалідністю. Найбільш загальна класифікація, розроблена ще у 1987 році включає такі види бар'єрів:

- *внутрішньоособистісні бар'єри*, що залежать від світоглядів ЛзОМ, а також від виду та рівня гостроти інвалідності;
- *бар'єри геотехсистем*, що пов'язані із транспортними обмеженнями, архітектурними, екологічними;
- *інтерактивні бар'єри*, що виникають в результаті взаємодії туристів і господарів туристичної дестинації або з обслуговуючим персоналом [4, с. 376].

Вже 2013 році Кеччер доповнив цю класифікацію, виділивши правові бар'єри (наприклад, коли норми і правила передбачають заборону в тих чи інших місцях залучення необхідного обладнання, без яких ЛзОМ не зможуть пересуватися), комунікативні та інформаційні бар'єри.

Як правило, залучення людей з інвалідністю до туристичної діяльності передбачає безліч бар'єрів, серед яких: відсутність інформації про доступність подорожі і доступних транспортних засобів; труднощі в пошуку житла, яке повністю обладнане для людей з вадами; труднощі в бронюванні номера (відомі ситуації, коли людей з вадами не приймали); відсутність осіб, які здійснюють догляд або супровід; додаткові фінансові витрати для осіб, які забезпечують догляд; більшість електронних ресурсів орієнтовані на здоровий сегмент населення, фінансові обмеження.

Література:

1. <http://naiu.org.ua/pro-stanovishche-osib-z-invalidnistyu-v-ukrajini/>- сайт Національної Асамблеї інвалідів України.

2. Angeloni, S. et al. Accessible tourism in the Italian destination / Theoretical and Empirical Researches in Urban Management / Volume 8, Issue 3. – 2013.

3. Darcy, S. et al. Disabling journeys: the tourism patterns of people with impairments in Australia. Paper presented at the Riding the Wave of Tourism and Hospitality Research, CAUTHE – Southern Cross University, Lismore, 5–8 February. – 2003.

4. Smith, R. W. et al. Leisure of Disabled Tourists: Barriers to Participation. Annals of Tourism Research, 14(3). – 1987.

УДК 546

1. Технические науки

О КОНФИГУРАЦИИ И СТРУКТУРЕ ЯДЕР АТОМОВ

Коваленко Н. П.,

Доцент, пенсионер,

Рубежанский филиал ВНУ им. В. Даля, Украина

Согласно современных теорий о строении элементов и «Периодической системы элементов Д. И. Менделеева», ядра элементов состоят из частиц, которые прочно удерживаются в ядре. Важным в конфигурации ядер атомов является «форма» ядра и его параметры. Количество нуклонов в ядрах химических элементов определяют структуру ядра и его размер, а в конечном итоге – химическую активность данного элемента [1 – 3]. При этом в конфигурации и структуре ядер появляется «шаровидность» и нешаровидность из-за заполняемости нуклонами «формы» ядра. Эти факторы структуры ядер могут определять химическую активность элементов. Покажем графически на рисунке 1 влияние данных факторов. Пока количество нуклонов невелико, их конфигурация такова, что не может образовать «шаровидную» форму. В этом случае понятие «радиус ядра» для химических элементов из 2 – 7 нуклонов имеет условное значение, потому что образуется существенно «нешаровидная»

форма. К таким химическим элементам относятся Н (водород), D (дейтерий), Т (тритий), He, Li, Be, В и остальные элементы со своими изотопами [1- 4].

«Шаровидность» ядер химэлементов оценим формулой количества нуклонов в ядре, умещающихся в объёме ядра, рисунок 1:

$$K = V_{\text{я}} / v_{\text{н}} = R_{\text{я}}^3 / r_{\text{н}}^3 = b_{\text{я}}^3, \text{ когда } R_{\text{я}} = b_{\text{я}} r_{\text{н}},$$

где: $V_{\text{я}}$, $R_{\text{я}}$, $b_{\text{я}}$ - соответственно, объём, радиус и коэффициент «шаровидности» ядра,

$v_{\text{н}}$, $r_{\text{н}}$ - объём и радиус нуклона.

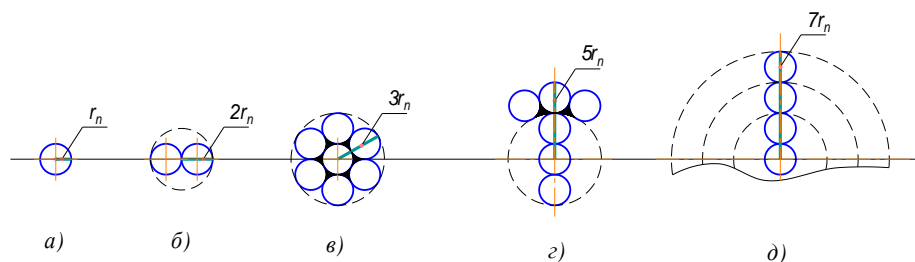

Рис. 1. К размеру радиусов ядер химических элементов

а) ядро водорода из одного нуклона, б) ядра с четным количеством радиусов нуклона; в)-д) ядра с заполненным вторым – третьим слоем нуклонов, ${}^2R=3r_n$, ${}^3R=5r_n$, ${}^4R=7r_n$.

Когда вокруг единственного нуклона водорода «приформировываются» следующие нуклоны, составляющие ядра химэлементов, тогда при некотором количестве нуклонов происходит «заполнение» слоя, рис. 1 а – 1 г до шаровидной формы, где центральным нуклоном может быть нуклон ядра водорода Н, что не обязательно. Аналогичное «приформирование» второго слоя нуклонов обеспечивается, когда коэффициент $b_{\text{я}} = 3$, а количество нуклонов в ядре равно $K=27$. С таким количеством нуклонов в таблице Менделеева будет химэлемент Al.

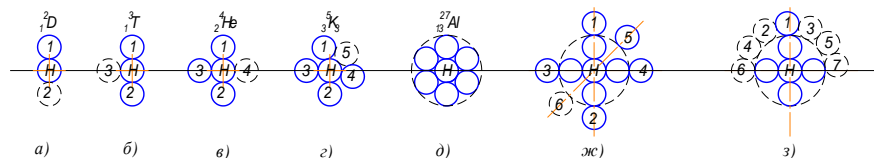
В идеальном случае без учёта объёма незаполненных промежутков между нуклонами для третьего и четвёртого слоёв нуклонов в ядре коэффициент будет равен 5 и 7, а количество нуклонов в ядрах будет, соответственно, 125 и 343. Следовательно, шаровидная форма в объёме ядра будет с количеством нуклонов 1, 27, 125 и 343. Эти цифры могут быть уточнены при учёте

незаполненных промежутков между нуклонами в ядре, как представлено на рисунке 1, но их уменьшение будет несущественным.

При увеличении коэффициента b_n от нечётного значения до следующего нечётного значения, ядро снова принимает «нешаровидную» форму, когда эквивалентный «формальный радиус» ядра изменяется в долях радиуса нуклона r_n пока коэффициент не достигнет чётных значений 2, 4, 6, которые согласно вышеприведённой формулы, дают значения количества нуклонов в ядре 8, 64 и 216. Такое количество нуклонов в ядре соответствует химическим элементам [1 – 3, 5 – 6]: 8/8 K_5 (между химическими элементами 7/7 Li и 9/9 Be), 64/64 Cu и 216/216 K_{131} (между 210/210 At и 222/222 Rn).

Анализируя увеличение количества нуклонов, можно "видеть характер" наращивания нуклонов между двумя слоями упаковки нуклонов, которые обеспечивают шаровидность формы ядер химических элементов, рисунок 1. Предполагаемые разновидности "наращивания" формы ядер от одной шаровидности у ядра 1/1 H водорода до полного заполнения второго слоя у 27/27 Al в таблице должны составлять длину периода. При этом "длины" других периодов состоят, соответственно, из 27, 125 и 343 химических элементов. Внутри этих периодов при четных значениях коэффициента "нешаровидности" (когда ядро имеет "нешаровидную" форму), количество нуклонов изменяется в ядре до 8, 64 и 216. Какую роль при этом играют эти цифры пока не совсем ясно, потому что "половинами" периодов должны были быть значения 13, 76 и 234, которые представляют химические элементы 13/13 K_7 (между 12/12 C и 14/14 N), 76/76 K_{45} (между 75/75 As и 77/77 K_{46}) и 234/234 K_{143} (между 231/231 Pa и 235/235 K_{144}), и каково их "взаимодействие" с изученными (или давно известными) элементами - на данное время не совсем определено. Можно показать графически приформировывание к единственному нуклону водорода 1/1 H следующих нуклонов, при этом образуются "странные" формы ядер, которые условно назовем: двухнуклонное "однорогое" ядро (дейтерий, рис.1а), трехнуклонное "двурогое" ядро (третий, рис. 1 б), четырехнуклонное "трехрогое" ядро (4/2He, гелий, рис. 1б - 1в), пятинуклонное

четырёхугольное ядро $5/3 K3$ и так далее до заполнения всего слоя нуклонов. При этом "странные" формы ядер образуют различные нуклонные конструкции, включая "пирамидальную" форму ядра (три нуклона снизу и один сверху), крестообразную форму ядра с $r_{я}=1753,8$ пм. При этом "радиус" ядра изменяется от $r_{я}^1 = r_{н}=876,9$ пм. до $r_{я}^3 = 3r_{н}=2630,7$ пм, рис.2.

буква «е» не используется

Рис. 2. Возможные формы «нешаровидной» структуры ядер химических элементов

1, 2, ..., 6 – последовательность «наращивания» нуклонов в ядре

а) – возможная форма ядра дейтерия, б) – возможная форма ядра трития, в) – возможная форма ядра гелия, г) – возможная форма пятинуклонного ядра с центральным нуклоном Н, д) – возможная форма ядра алюминия, заполнен нуклонами второй слой ядра, ж)-з) – возможные последовательности заполнения третьего слоя в ядре.

Такая форма "нешаровидных" ядер химических элементов может "сохранить" диаметр орбиты вращения электронов (если они вращаются), равный диаметру орбиты "вращения" электронов как у атома водорода, то есть классический Боровский радиус из ряда 53,0; 211,6; 476,1; 846,4; 1322,5 пм. для $n=1 - 5$. Но с другой стороны, все эти радиусы таковы, что при каждом обороте электрона со скоростью света, электрон должен протыкать "тела" протонов-нейтронов в ядре атома: это необъяснимое «вращение» электронов на орбитах без потери и диссипации энергии ядер атомов.

Другой сильнейшей натяжкой является представление размещения электронов в "электронном облаке" вокруг ядра на орбитах, подорбитах и орбиталях в атомах, обозначенных как $1s^2, 2s^2 2p^6, 3s^2 3p^6, 4s^2 4p^6, \dots, 7s^2 \dots$. Дает ли это возможность вычислить и определить числовые значения радиусов орбит и подорбит в электронном облаке атома?

Представленные рассуждения относительно формирования структуры ядер атомов из нуклонов, рис. 1 и 2, показывают, что с каждым заполнением полного ряда нуклонов в ядре, диаметр ядра скачком увеличивается, и в "новом" ряду нуклонов ядра формируются "одно-", "двух-" и так далее "рогие" конфигурации ядер, структура которых определяет химические свойства химических элементов. И работ по исследованию этих и связанных с ним вопросов мною в литературе не обнаружено.

Именно эти резкие скачки увеличения диаметра ядер химических элементов могут быть ориентиром изменения номера периода в новой "Периодической системе элементов Природы" (далее - ПСЭП). По сравнению с традиционной таблицей "длина периодов" в ПСЭП будет достаточно непривычной, смотри рабочие версии таблиц 1 - 3:

Таблица 1. Формат «Периодической системы элементов Природы»
Рабочая версия 1.

					1H		
		2 3	8		26 ²⁷ Al		
	28 29		64		24 25		
26 27	... ⁶⁷ La		216	... ²²⁷ Ac	... ²⁵² Rf	... 320	... 342 343
	... ⁶⁹ Lu						
				... ²²⁷ Ac	... ²⁸⁹ Lr		
				... ²⁵² Rf	... 320		
						... ³²¹ U _s	... ³⁴³ U _s

Таблица 2. Формат «Периодической системы элементов Природы»
Рабочая версия 2.

						1H			
		2 3		8	13		26 ²⁷ Al		
	28 29			64	76		24 25		
26 27	... ⁶⁷ La		216	... ²²⁷ Ac	234	... ²⁵² Rf	... ²⁵² Rf	... 320 321	... 342 343
	... ⁶⁹ Lu								
						... ²²⁷ Ac	... ²⁸⁹ Lr		
						... ²⁵² Rf	... 320		
								... ³²¹ U _s	... ³⁴³ U _s

Таблица 3. Формат «Периодической системы элементов Природы»

Рабочая версия 3.

1	2	...	7	8	...	25	26
1							H
2	3	...	8	13	...	26	27/Al
3	28	29	...	64	76	...	124 125
4	126	127	...	216	234	...	342 343

139 – 175 – лантаноиды, 227 – 260 – актиноиды, 261 – 320 – короткоживущие, резерфордии, 321 – 342 – долгоживущие.

1, 27, 125, 343 – химические элементы с круглыми формами ядер первый период состоит из одного элемента водорода 1/1 H, ядро которого имеет один нуклон и является шаровидным, второй "полупериод" состоит из элементов 2 - 8 с таким же количеством нуклонов в ядрах, второй период состоит из химических элементов с номерами 2 - 27, последним в периоде является элемент 27/27 Al (или 27/13 Al), третий "полупериод" состоит из химических элементов под номерами 28 - 64, таблицы 1 – 3, третий период включает химические элементы с номерами 28 - 125, заканчивающийся элементом 125/51 (52) K₇₆, четвертый "полупериод" состоит из химических элементов с номерами 126 - 216 с таким же количеством нуклонов в ядрах, четвертый период включает химические элементы с номерами и количеством нуклонов в ядрах 126 – 343, таблицы 1 - 3.

При этом химические элементы начала ПСЭП могут быть следующими (условно) с учётом существующих: H₁ (1s¹), D₂, T₃, He_{4,01}; Fl₅(пятый), Sx₆(шестой) , Li_{6,94}; E_{q8}, Be_{9,01} и так далее до 343 химического элемента.

Как изменяются химические свойства элементов в первых - третьих полупериодах, необходимо дополнительно изучать. Можно только отметить, что в третьем полупериоде будут находиться известные ранее элементы как

"фториды" и "инертные". В четвертом "полупериоде" находятся химические элементы, начиная от элементов между 122/51 Sb (сурьма) и 128/52 Te (теллур) до элементов с 343 нуклонами в ядре (это даже далеко за названными в ПСЭП химическими элементами с номерами 288 - 290). Все химические элементы с порядковыми номерами 2 – 26 имеют различные виды «нешаровидности» ядер атомов. Здесь же размещаются и многие элементы с "короткими временами жизни". Но по предположениям структура ядер в этих многонуклонных ядрах должна стабилизироваться и перестать быть "короткоживущей". Это должны быть весьма высокопрочные химические элементы, которые трудно "упаковываются" на доступной глубине недр на Земле.

Литература:

1. Периодическая система элементов Д.И. Менделеева. –Харьков.: Национальный фармацевтический университет, - 2010 г.
2. Глинка Н.Л. Общая химия. Издание 24, – Л.: Химия, - 1985. -704с.
3. Некрасов Б.В. Основы общей химии. В 2 т. Издан. 3, исправл. и дополн. – М.: Химия, - 1973. – т. 1 - 656 с., т. 2 - 688 с.
4. Справочник химика. Т. 2. Издан. 2, перераб. и допол. – Л.: ЛО Госхимиздата. – 1963. – 1168 с.
5. Степаненко О.Н. и другие. Общая и неорганическая химия. Учебник для студентов вузов; в 2 частях. – ч. 1 . – Киев: Педагогическая пресса, -2002. – 520 с.
6. Рандольф Поль и другие. Протонный радиус.- Nature, № 8,- 2010 г.

УДК 546

1. Технические науки

О НЕПРЕРЫВНОСТИ ДИСКРЕТНОЙ МАТЕРИИ ХИМИЧЕСКИХ ЭЛЕМЕНТОВ

Коваленко Н. П.,

Доцент, пенсионер,

Рубежанский филиал ВНУ им. В. Даля, Украина

Работа над проблемами надёжности и стойкостью материалов к истиранию вынудила заниматься химическими элементами Периодической системы элементов Д. И. Менделеева (ПСЭМ) и материалами из них. Химические элементы ПСЭМ были перебраны, проанализированы и переосмыслены, включая, с точки зрения неорганической альтернативной энергетики. Выяснилось, что расположение элементов в ПСЭМ и их «разбиение» на группы и периоды, вызывает много нестыковок и проблем.

Анализ ПСЭМ показывает, что координатами графического представления должен быть порядковый номер ядра Z , потому что в «номере» скрыта структура упаковки нуклонов ядра, вид электронной оболочки и тип химической активности элемента. В качестве другой оси принята атомная масса M элемента. Эти координаты обеспечивают размещение элементов на «прямой изменения типа элементов», дефектов изменения координат элементов и скачкообразность изменения структуры атомного ядра химических элементов – самого главного дефекта таблицы, рисунок 1.

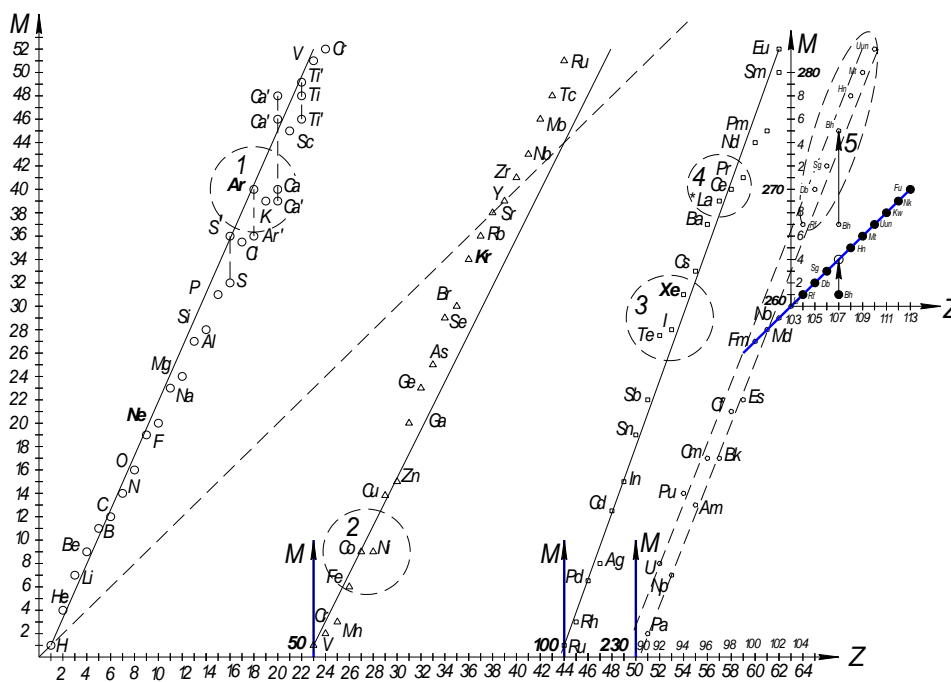

Рис.3. Дефекты в «Периодической системе элементов Д.И.Менделеева»

Экспериментальное подтверждение изотопности элементов изобарными парами и триадами.

Дефекты среди урановых и трансурановых элементов.

Из рисунка следует: тип химических элементов газообразного, жидкого, твёрдого состояния (неметаллов, полупроводников, металлов, лантаноидов, актиноидов, урановых и трансураниевых), - зависит от количества нуклонов в ядре, вида упаковки и количества слоёв упаковки в ядре атома [1-3, 5-7].

При этом на графике шаг изменения массы ядер и их элементов должен показывать величину различимой единицы изменения материи. А именно, дискрета изменения материи не может быть больше или меньше размера протона/нейтрона - отсюда многоэлементность и многоизотопность химических элементов Природы.

Теоретический принцип многоизотопного изменения химических элементов, включая, изотопного многообразия каждого и любого атома химического элемента, подтверждённый уже реально известными изотопами [2, 5, 7]: дейтерием, тритием, изобарными парами и изобарными триадами. На рис. 1 отображены существенные пробелы в изменении состава и строения ядер. Несомненно, интересны многоизобарные элементы: водород (1) с дейтерием (2) и тритием (3), криптон (36) с селеном (34) и хромом (24), молибден (42) с цирконием (40) и рутением (44); ..., ртуть (80) с платиной (78) и свинцом (82) и другие [2].

Наличие изобарных пар как у водорода, так и у кадмия (48) или свинца (82) и изобарных триад ксенона (54) с теллуром (52), барием (56) и церием (58) подтверждает «широкую» вариантность изобарных изменений химических элементов, что чётко и однозначно указывает на возможность и промышленную реализацию одних химических элементов из других «спящими» пока методами анализа и синтеза, который никто «не осмелится» начать и производить в цехах требуемые материалы заданной чистоты и качества. Перспективы – беспредельны, вплоть до «синтезирования» золота из других элементов.

С учетом предпосылок и принципа Природы на рис. 2 (это рис. 4 в сборнике) представлена ПСЭП в «сложенном» варианте. Химические элементы системы образуют стремительную и целеустремлённую «прямую изменения

типа химических элементов» с массовыми числами ядер $1 - 269 - 27P$, где P – наращиваемое число.

Если удастся подтвердить новые трансураниевые с номерами 268 и выше экспериментальным путём, то подтвержденные «на сегодняшний день» урановые с массовыми номерами 226 (88, Ra), 227 (89, Ac), ..., 252 (99, Es) и трансураниевые 257 (100, Fm), ..., 266 (110, Ds), 267 (111, Rg), 268 (112, Cn), 269 (113, Jp/RIKEN), 270 (114, Fl), 271 (115, Kxx), 272 (116, Lv), и другие незазванные, позволяют чётко обеспечить подтверждение открытых «на кончике пера» новых элементов от 116(Lv) до 343 (K_{223}).

Состав химических элементов в ПСЭП существенно расширяется [3]:

«старые» химические элементы таблицы Менделеева обозначены их принятыми символами элементов, элементы расширения пока обозначены символом «K» с цифрой от K_8 до K_{64} и далее $K_{МП}$ на линии урановых и трансураниевых,

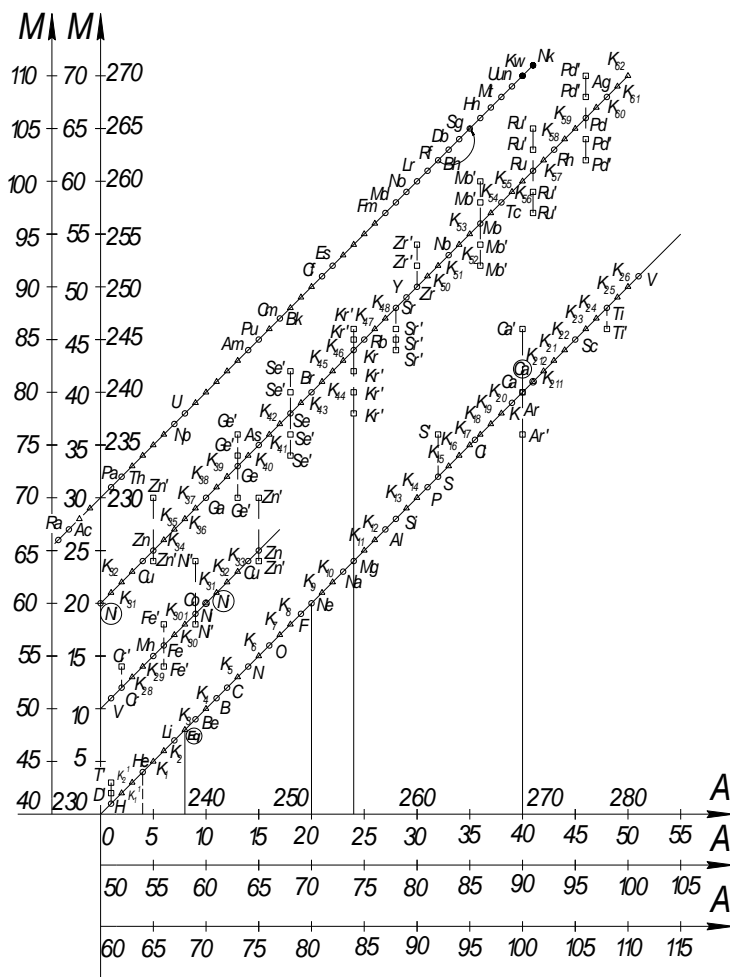

Рис.2. Графическое представление «Периодической системы элементов Природы». Рабочий вариант

K_{ij} – новые элементы системы, представлены частично.

*) Изотопы элементов обозначены символом элемента со штрихом, элементы и изотопы соединены пунктирной линией «связки», горизонтальные «связки» не показаны.

**) Представлены только изотопы известные давно.

***) Изотопы «урановых» элементов не нанесены из-за их большого количества.

Временно обозначенные элементы расширения требуют лабораторного и исследовательского подтверждения в Природе, Космосе, Земле и Мировом океане:

H(1), D(2), T(3), He(4), Ff(5), Sx(6), Li(7), Eq(8),

среди трансурановых названы и открыты «на кончике пера» элементы с атомными номерами 268 – 277, которые могут быть продолжены после экспериментального подтверждения элементов с атомными номерами 278 – 343, неназванные химические элементы K_8 - $K_{мп}$ подлежат идентификации с присвоением наименований элементам, определения их электронных конфигураций и уточнения атомных масс, что требует весьма серьёзных финансовых, исследовательских и экспериментальных затрат учёных многих стран; элементы должны быть в недрах Природы и доступного Космоса, нанесённые на «прямую изменения типа химического элемента» известные к настоящему времени изобарные пары и изобарные триады, рис.2, подтверждают как многоэлементность, так и многоизотопность химических элементов Природы (нанесены не все пары и триады).

Многоэлементность «отвечает» постепенности изменения заряда ядра, а многоизотопность – вариативностью заряда ядра одного и того же химического элемента и другим принципом «удержания частиц» вокруг ядра атома.

СОСТАВ ГРУПП:

1 группа (все элементы имеют шаровидную форму): H(1); Al(27), K₇₆(125), K₂₂₃(343); (4)

2 группа и остальные до 26 группы - «нешаровидные»: D(2); Si(28), K₁₅(29), K₁₆(30), P(31); I(127), Te(128), K₇₈(129), K₇₉(130), Xe(131), K₈₀(132), Ge(133), K₈₁(134);

3 группа: T(3); S(32), K₁₇(33), K₁₈(34), Cl(35); K₈₂(135), K₈₃(136), Ba(137), K₈₄(138), La(139), Ce(140), Pr(141), K₈₅(142), K₈₆(143);

4 группа: He(4); K₁₉(36), K₂₀(37), K₂₁(38), K₂₂(39); Nd(144), Pm(145), K₈₇(146), K₈₈(147), K₈₉(148), K₉₀(149), Sm(150), K₉₁(151), Eu(152);

5 группа: Ff(5); Ar(40), Ca(40), K₂₂(41), K₂₃(42); K₉₂(153), K₉₃(154), K₉₄(155), K₉₅(156), Gd(157), K₉₆(158), Tb(159), K₉₇(160), K₉₈(161);

6 группа: Sx(6); K₂₄(43), K₂₅(44), Sc(45), K₂₆(46); Dy(162), K₉₉(163), K₁₀₀(164), Ho(165), K₁₀₁(166), Er(167), K₁₀₂(168), Tm(169), K₁₀₃(170);

7 группа: Li(7); K₂₇(47), Ti(48), K₂₈(49), K₂₉(50); K₁₀₄(171), K₁₀₅(172), Yb(173), K₁₀₆(174), Lu(175), K₁₀₇(176), K₁₀₈(177), Hf(178), K₁₀₉(179);

8 группа: Eq(8); V(51), Cr(52), K₃₀(53), K₃₁(54); K₁₁₀(180), Ta(181), K₁₁₁(182), K₁₁₂(183), W(184), K₁₁₃(185), Re(186), K₁₁₄(187), K₁₁₅(188);

9 группа: Be(9); Mn(55), Fe(56), K₃₂(57), K₃₃(58); K₁₁₆(189), Os(190), K₁₁₇(191), Ir(192), K₁₁₈(193), K₁₁₉(194), Pt(195), K₁₂₀(196), Au(197);

10 группа: K₆(10); Co(59), Ni(59), K₃₄(60), K₃₅(61); K₁₂₁(198), K₁₂₂(199), K₁₂₃(200), Hq(201), K₁₂₄(202), K₁₂₅(203), Te(204), K₁₂₆(205), K₁₂₇(206);

11 группа: B(11); K₃₆(62), K₃₇(63), Cu(64), Zn(65); Pb(207), K₁₂₈(208), Bi(209), Po(209), At(210), K₁₂₈(211), K₁₂₉(212), K₁₃₀(213), K₁₃₁(214);

12 группа: C(12); K₃₈(66), K₃₉(67), K₄₀(68), K₄₁(69); K₁₃₂(215), K₁₃₃(216), K₁₃₄(217), K₁₃₅(218), K₁₃₆(219), K₁₃₇(220), K₁₃₈(221), Rn(222), Fr(223);

13 группа: K₇(13); Ga(70), K₄₂(71), K₄₃(72), Ge(73); K₁₃₉(224), K₁₄₀(225), Ra(226), As(227), K₁₄₁(228), K₁₄₂(229), K₁₄₃(230), Pa(231);

14 группа: N(14); K₄₄(74), As(75), K₄₅(76), K₄₆(77); Th(232), K₁₄₄(233), K₁₄₅(234), K₁₄₆(235), K₁₄₇(236), Np(237), U(238), K₁₄₈(239);

15 группа: K₈(15);; K₄₇(78), Se(79), Br(80), K₄₈(81);; K₁₄₉(240), K₁₅₀(241), K₁₅₁(242), Am(243), Pu(244), K₁₅₂(245), K₁₅₃(246), Cm(247);;

16 группа: O(16);; K₄₉(82), K₅₀(83), Kr(84), Rb(85);; Bk(248), K₁₅₄(249), K₁₅₅(250), Cf(251), Es(252), K₁₅₆(253), K₁₅₇(254), K₁₅₈(255);;

17 группа: K₉(17);; K₅₁(86), K₅₂(87), Sr(88), Y(89);; K₁₅₉(256), Fm(257), Md(258), No(259), Lr(260), Rf(261), Db(262), Sq(263);;

18 группа: K₁₀(18);; K₅₃(90), Zr(91), K₅₄(92), Nb(93);; Bh(264), Hs(265), Mt(266), Ds(267), Kw(268), Nk(269), Fu(270), Kr(271);;

9 группа: F(19);; K₅₅(94), K₅₆(95), Mo(96), K₅₇(97);; Cb(272), Rs(273), Rq(274), Pn(275), Me(276), Dr(277), Nt(278), Mi(279);;

20 группа: Ne(20);; Tc(98), K₅₈(99), K₅₉(100), Ru(101);; K₁₆₀(280) - K₁₆₈(288);;

21 группа: K₁₁(21);; K₆₀(102), Rh(103), K₆₁(104), K₆₂(105);; K₁₆₉(289) - K₁₇₇(297);;

22 группа: K₁₂(22);; Pd(106), K₆₃(107), Ag(108), K₆₄(109);; K₁₇₈(298) - K₁₈₆(306);;

23 группа: Na(23);; K₆₅(110), K₆₆(111), Cd(112);; K₁₈₇(307) - K₁₉₅(315);;

24 группа: Mg(24);; K₆₇(113), K₆₈(114), In(115);; K₁₉₆(316) - K₂₀₄(324);;

25 группа: K₁₃(25);; K₆₉(116), K₇₀(117), K₇₁(118);; K₂₀₅(325) - K₂₁₃(333);;

26 группа: K₁₄(26);; Sn(119), K₇₂(120), K₇₃(121);; K₂₁₄(334) - K₂₂₂(342).

Этим, возможно, будет доказано и/или подтверждено, что атомы химических элементов: неметаллов, полупроводников и металлов, - имеют «ягодную» конструкцию, состоящую из центрального плотноупакованного ядра из протонов, каждый из которых окружён плотно «сидящими» на них электронами. Протоны и/или электроны не вращаются, потому что протоны покрыты «электронным киселём», удерживаемым зарядовыми силами. Выяснить это – огромная удача естествознания и философия.

Литература:

1. Периодическая система элементов Д.И. Менделеева. – 2010 г.

2. Яворский Б.М, Детлаф А.А. Справочник по физике для инженеров и студентов вузов. Изд. 2, исправленное. – М.: Наука, - 1964. – 848 с.
 3. Коваленко Н. П. О конфигурации и структуре ядер атомов. Октябрьские научные чтения. Материалы 1У Международной науч.- практич. интернет- конференции, г. Винница, 5 октября 2016 г.: -Винница:
 4. Глинка Н.Л. Общая химия. Издание 24, исправл. – Л.: Химия, - 1985.-704с.
 5. Некрасов Б.В. Основы общей химии. В 2 т. Издан. 3, исправл. и дополн. – М.: Химия, - 1973. – т. 1 - 656 с., т. 2 - 688 с.
 6. Справочник химика. Т. 2. Издан. 2, перераб. и допол. – Л.: ЛО Госхимиздата. – 1963. – 1168 с.
 7. Степаненко О.Н. и другие. Общая и неорганическая химия. Учебник для студентов вузов; в 2 частях. – ч. 1 . – Киев: Педагогическая пресса, -2002. – 520 с.
-

УДК 911.3:33 (477.64-21 Мелітополь) «1991/2015»

2. Природничі науки

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕЛІТОПОЛЯ У ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД

Неліна К.Г.,

аспірантка географічного факультету

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Пострадянські трансформації Мелітополя та Мелітопольської системи розселення зумовлені економічною нестабільністю, погіршенням демографічної ситуації, зростанням рівня безробіття. Але трансформації проявляються за різними напрямками з різною інтенсивністю. Метою дослідження є аналіз демографо-розселенських, соціально-економічних та інфраструктурних аспектів трансформації міста Мелітополь.

Демографо-розселенські аспекти. Чисельність населення міста Мелітополь складає 156,5 тис. осіб, тобто це друге за людністю місто Запорізької області [1, с.7]. Порівняно із 1989 роком чисельність населення міста скоротилася на 10% (173,4 тис. осіб у 1989 р. – максимальне значення за весь період розвитку міста). За щільністю населення Мелітополь посідає перше місце в регіоні – 3193,9 осіб/км² (у Запоріжжі цей показник становить 2741 осіб/км²) [2].

Природний приріст населення міста Мелітополь станом на 01.10.2015 року збільшився у від'ємному напрямку (- 599 осіб). В порівнянні з 2014 роком в аналогічний період ця цифра складала - 299 осіб. Спостерігається позитивна динаміка міграційного приросту. За 2009-2012 роки міграційний приріст становив 1190 осіб. У 2015 році міграційний приріст склав 36 осіб, хоча у 2014 році значення було від'ємним (- 22 особи) [2].

Мелітополь – центр локальної системи розселення, адміністративний центр однойменного району. Мелітопольська система розселення є стійко моноцентричною: у 1989 році на місто припадало 75,1% населення, на початок 2015 – 75,8%. На території Мелітопольського району проживає 50,1 тис. осіб [2]. Це третій також за чисельністю населення район в області після Запорізького та Василівського.

З 1965 року офіційна площа міста становить 4965,8 га, що складає 3% території Мелітопольського району. На житлову і промислову забудову припадає 3348 га [3]. За 50 років місто розрослося і на даний момент його фактична площа складає 7760 га. Отже, територія Мелітополя за півстоліття збільшилася на 64%. У 2015 році Мелітополь був лідером в регіоні за обсягами введеного житла в експлуатацію (556,9 м² з розрахунку на 10 тис. населення) [4]. Важливою проблемою є перегляд генерального плану міста та розширення офіційних його меж до фактичних.

Важливим фактором розвитку Мелітопольської системи розселення є близькість до Азовського моря (50 км) і порівняно суттєва віддаленість від обласного центру (120 км).

Отже, у пострадянський період при загальній депопуляції населення Мелітополь є чітко вираженим центром локальної системи розселення, важливим полюсом тяжіння мігрантів.

Соціально-економічні аспекти. Одним з визначальних факторів розвитку Мелітополя є розбудова промисловості. Ще з другої половини ХХ століття місто стало головним центром машинобудування в Запорізькій області та входило до першої десятки машинобудівних центрів Української РСР [5, с.65]. У пострадянський період більшість підприємств Мелітополя збанкрутіли, великі заводи були розділені на малі підприємства, а деякі до теперішнього часу перебувають у невизначеному стані.

Нині індустріальний профіль міста формують діючі та частково діючі цехи підприємств машинобудування, а також невеликі підприємства з виготовлення запчастин для сільськогосподарської техніки, легкових та вантажних автомобілів, алюмінієвого та чавунного посуду, серійного промислового індукційного обладнання для нагрівання і плавки металу та ін. Промисловий комплекс міста доповнюють підприємства харчової, легкої, металообробної, деревообробної та хімічної промисловості.

Завдяки сприятливим кліматичним умовам та ґрунтовому покриву на території міста та в районі виникли насадження черешневих садів. З 1928 року в Мелітополі функціонує Мелітопольська дослідна станція садівництва імені М. Ф. Сидоренко, яка на даний момент спеціалізується на селекції та технологіях вирощування плодкових культур (особливо черешневих дерев) в умовах Південного Степу України. Мелітополь та Мелітопольський район є одним з головних постачальників черешні на український ринок. Мелітопольський район разом з містом налічує близько 200-300 бджолярів, які активно займаються виробництвом різних видів меду, підтверджуючи назву міста (від грец. «мелітос» – «медове місто»).

У зв'язку із скороченням промислового виробництва та повним або частковим закриттям багатьох підприємств Мелітополь характеризується напруженістю на ринку праці. У 2015 році робочі місця почали різко

скорочуватися: роботу втратили 3321 особа. Найбільш вразливими виявилися машинобудівна, будівельна галузі і сфера залізничних перевезень. Впродовж 2015 року 4319 безробітних перебували на обліку в центрі зайнятості Мелітополя. Серед незайнятого населення майже 45% складає молодь віком до 35 років. Загальна кількість працевлаштованих центром зайнятості у 2015 році склала 2117 осіб [6]. За рівнем безробіття Мелітополь посідає перше місце в регіоні [4].

Частка збиткових підприємств у місті складає майже третину (32,6% у 2012 році). Середньомісячна заробітна плата становила понад 200% від прожиткового мінімуму. За цим показником місто поступається Енергодару (550%) та Запоріжжю (майже 300%) та має приблизно однаковий рівень із Бердянськом і Токмаком.

За результатами комплексної оцінки соціально-економічного розвитку міст та районів Запорізької області у I півріччі 2015 року Мелітополь посів друге місце (після Енергодару), а Мелітопольський район – 11 (з 20 районів) [4].

Інфраструктурні аспекти. Одним з важливих чинників, що впливає на розвиток Мелітопольської системи розселення, є транспортна мережа. Мелітополь перетинають 2 транспортні автомагістралі: з півночі на південь – Харків-Сімферополь, а з заходу на схід – Рені-Одеса-Ростов. Мелітополь – важливий центр Придніпровської залізниці на шляху до Криму («ворота на Крим»). За останні два роки Придніпровська залізниця зазнала значних збитків в обслуговуванні колій даного регіону і тому суттєво скоротила кількість потягів. Відповідно, місто втрачає одну із своїх функцій – транзитну.

Інша важлива складова інфраструктури міста – туристична. У місті знаходяться національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна могила», Мелітопольський краєзнавчий музей, парк культури і відпочинку ім. Горького, цілющі джерела поблизу с. Терпіння, ферму «Страус-Юг», Старобердянське лісництво, етнографічний музей «Кале». На відстані 65 км від Мелітополя знаходиться один з найпопулярніших в Україні за останні роки

курорт Кирилівка. На початку 2015 року було створено громадську організацію «Туристичний кластер Мелітопольщини», яка почала займатися розробкою нових, якісних та конкурентоспроможних туристичних продуктів в регіоні.

Висновки. Трансформації, що відбуваються в Мелітополі, мають різноспрямований характер. З одного боку, збільшується площа та забудованість території, спостерігається міграційний приток населення, розвиток туристичної інфраструктури. Водночас для Мелітополя характерна депопуляція населення, порівняно високий рівень безробіття, значно скоротився промисловий потенціал. Подальший розвиток міста пов'язаний із модернізацією машинобудування, а також туристичної діяльності, бджільництва та садівництва.

Література:

1. Профіль Запорізької області. Аналітично-описова частина до стратегії розвитку Запорізької області. – Запоріжжя, 2015. – 85 с.
2. Офіційний сайт Головного управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний інтернет-портал Мелітопольської міської ради. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mlt.gov.ua>
4. Офіційний сайт Запорізької обласної державної адміністрації. Комплексна оцінка (рейтинг) результатів соціально-економічного розвитку міст і районів Запорізької області за підсумками I півріччя 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua>
5. Пітюренко Ю.І. Розвиток міст і міське розселення в Українській РСР. (Особливості розвитку і розміщення, типологія, територіальні системи і перспективи). – К.: Наукова думка, 1972. – 287 с.
6. Ольховская Ю. Кто всегда найдет работу в Мелитополе. – 2015. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.mv.org.ua/news/114006-kto_vsegda_naidet_rabotu_v_melitopole.html

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ

*Перегуда Ю.А.
аспірантка географічного факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Проблема соціально-економічної нерівності призводить до значних економічних і соціальних втрат, тому для вирішення ряду проблем пов'язаних з нерівністю в глобальному масштабі необхідні дії всіх країн і народів. Глобальні проблеми є важливим елементом сучасних міжнародних економічних відносин і все більше стають їх невід'ємною частиною. Більшість вчених відзначають, що глобалізація економіки найбільшою мірою поглиблює розшарування в межах країн, що розвиваються, особливо найбідніших з них. Як зазначає, Н. Бердсолл тенденція до глобалізації міжнародних ринків призводить до виникнення фундаментального протиріччя і сприяє посиленню нерівності в країнах [1, с. 88]. Слід зазначити, що глобалізація, з одного боку, відкрила широкі можливості, а з іншого боку, створила нові проблеми з точки зору соціально-економічної нерівності.

Аналізуючи поляризацію доходів у глобальному масштабі, вчені Девід Гелді і Мак-Грю Ентоні, відзначають, що з плином часу спостерігаються всі великі зміна в питанні соціально-економічної нерівності та посилюється тенденція глобальної винятковості, а глобалізація становить собою нестабільний процес [2, с. 86]. У сучасному світі бідність характерна, перш за все, для країн, що розвиваються, де проживає майже 2/3 населення Землі. Для більшості цих країн, особливо найменш розвинутих, типова сильна відсталість, якщо судити за рівнем їх соціально-економічного розвитку. Поляризація доходів не сприяє суспільному прогресу в країнах, що розвиваються і стабілізації світового господарства в цілому. Фахівці Науково-дослідного інституту соціального розвитку при ООН, підкреслюючи неоднозначності в суперечливому впливі глобалізації на соціальну сферу, відзначають:

«Відкриваючи небувалі можливості одним людям і цілим країнам, процеси глобалізації відіграють не останню роль у зростанні зубожіння інших людей і країн, в ослабленні соціальних інститутів і систем соціального захисту» [3, с. 60]. Бідність чинить негативний вплив не тільки на економіку, політику, соціальні відносини, культуру, а й впливає на такі найважливіші основи життя населення, як якість життя і професійна кваліфікація.

Бідність вимірюється показниками в абсолютному і відносному визначенні. Абсолютна бідність - пов'язана з найважливішими життєвими ресурсами, що забезпечують людині біологічне виживання, під яким слід розуміти потреби людини в їжі, житлі і одязі. Цей вид бідності не залежить від тимчасового або територіального фактора. Відносна бідність може бути визначена за допомогою порівняння із середнім рівнем життя в регіоні, який вважається цілком нормальним в даному суспільстві. Усереднений рівень життя в країні з розвиненою економікою значно вище, ніж в інших країнах [4, с. 231]. Критерії для визначення рівні бідності в країнах можуть відрізнятися, але всі вони обґрунтовуються на світовій системі норм. Отже, критерії відносної бідності ґрунтуються на соціальних ознаках і сильно відрізняються в різних державах.

Посилення нерівності створює ряд проблем на регіональному рівні в країнах. М. Кастелс висловлюється з приводу процесів, що відбуваються на сучасному етапі розвитку суспільства. Вчений говорить, що регіональна нерівність розділяє світ і нації на полярні зони добробуту і бідності, викликає дедалі глибшу фрагментацію світового порядку, яка проявляється у збільшенні кількості регіонального нерівності в країнах і конфліктах [2, с. 88]. Глобалізація як сприяє досягненню сталого розвитку, так і перешкоджає йому, а все відбувається в залежності від балансу інтересів економічного зростання, соціального розвитку в межах країни.

Як зазначає Т.В. Пепа, що географічний чинник, впливає на нерівність, тому, що соціально-економічний розвиток територій прямо або опосередковано базується на використанні переваг гео економічного положення, наявного природно-ресурсного потенціалу, оптимальності потоків всіх ресурсів, які є

різномірними за окремими характеристиками [5, с. 70]. Усе вищезазначене дозволяє зробити висновок про те, що соціально-економічна нерівність на регіональному рівні характеризується рядом факторів, які зазвичай пов'язані з середовищем і способом життєдіяльності функціональних територіальних спільнот в країні.

Глобальні проблеми людства неможливо вирішити силами одного окремої держави. Перед усім світовим співтовариством ставиться завдання - створити єдиний механізм регулювання на глобальному рівні, який визначить права та обов'язки всіх країн і народів. Це створює об'єктивні передумови для істотної активізації діяльності різних міжнародних організацій. В умовах глобалізації економіки важливим чинником ефективного вирішення соціальних проблем на національному та регіональному рівнях стає діяльність міжнародних організацій [2, с. 40]. Міжнародні організації порівняно недавно придбали роль незалежного суб'єкта міжнародних відносин. Бідність як глобальна проблема розвитку знаходиться в центрі уваги таких міжнародних організацій як Світовий банк, Організація Об'єднаних Націй, Міжнародна організація праці, Всесвітня організація охорони здоров'я (табл. 1) [6, с. 39].

Таблиця 1

Механізм подолання соціально-економічної нерівності на глобальному рівні *

Інститути		Інституційні механізми реалізації	
ООН	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Генеральна асамблея ▪ Економічна і Соціальна Рада ▪ функціональні комісії, комітети, фонди 	Декларації	<ul style="list-style-type: none"> • Загальна декларація прав людини (прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948 р) • Цілі розвитку тисячоліття (2000)
Світовий банк	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Міжнародний банк реконструкції та розвитку ▪ Міжнародна асоціація розвитку 	Хартії	<ul style="list-style-type: none"> • Європейська соціальна хартія (переглянута 2006) (прийнята в Страсбурзі 03.05.1996)
Рада Європи та структурні фонди ЄС	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Європейський соціальний фонд ▪ Європейський фонд регіонального розвитку 	Стратегії	<ul style="list-style-type: none"> • Глобальна стратегія сталого розвитку (1992 р) • Лісабонська стратегія (2000) переглянута 2005 р

*складено автором на основі [6, с. 39].

Таким чином, головними в організаційно-функціональному аспекті міжнародними інститутами в сфері подолання соціально-економічної нерівності, згідно представленої таблиці є ООН зокрема Економічну і соціальну раду ООН, Комісія з соціального розвитку як найбільш представницький форум для міждержавних дискусій щодо вирішення актуальних соціальних проблем людства і сприяння соціальній безпеці країн [8, с. 285].

Велике значення в соціальних аспекті вирішення регіональних проблем бідності надає Група Світового банку, перш за все Міжнародний банк реконструкції та розвитку і Міжнародна асоціація розвитку. Всесвітній банк є найбільшим у світі джерелом зовнішнього фінансування послуг у соціальній сфері та розвитку людського капіталу. Головна мета діяльності підрозділів Світового банку проявляється через сприяння економічному і соціальному прогресу в країнах, шляхом підвищення продуктивності праці і поліпшення умов життя. Ця міжнародна організація приділяє значну увагу запобіганню зниження рівня життя і забезпечення необхідного соціального захисту населення країн, які цього потребують [6 с. 42]. Розглядаючи наступний інститут, який представлений в таблиці, відзначимо, що структурні фонди Європейського Союзу це, перш за все Європейський соціальний фонд і Європейський фонд регіонального розвитку, інституційні механізми соціального регулювання яких спрямовані на усунення диспропорцій соціально-економічної нерівності на субрегіональному європейському рівні.

У процесі глобального регулювання соціально-економічної нерівності бере участь Рада Європи, в рамках діяльності якого реалізується програма «Глобалізація без бідності». Для реалізації цієї програми залучаються уряди країн, міжурядові та неурядові організації, органи місцевої влади, засоби масової інформації, яких об'єднує спільна мета - ліквідація бідності в усьому світі. Отже, головною ознакою сучасного міжнародного простору є його організаційно-структурований характер. Формування інституційного механізму подолання регіональної нерівності і соціальних асиметрій в сучасних умовах

відбувається інтенсивно, але не збалансовано і має свої особливості [8, с. 576]. Слабке та неефективне управління і неналежне фінансування проектів для подолання соціально-економічної нерівності викликає неузгодженість в політиці міжнародних організацій, а між організаціями відбувається дублювання функцій, що призводить до неповноцінного функціонування всієї системи. Завданням стратегічного розвитку інститутів соціального регулювання на міжнародному рівні є забезпечення координації дій у сфері боротьби з бідністю та формування цілісної системи ефективних заходів щодо усунення соціально-економічної нерівності в межах регіонів. Таким чином, роль міжнародних організацій у вирішенні регіональних проблем соціально-економічної нерівності досить значна і проявляється через інституційний механізм для подальшого впровадження програм і правових норм на рівень держави.

Література:

1. Бердсолл Н. Усиление неравенства в новой глобальной экономике /Н.Бердсолл //Вопросы экономики. – 2006. - №4. – С.84-89.
2. Гелд Д. Глобалізація / антиглобалізація/ Дейвід Гелд, Ентоні Мак-Грю; пер. з англ.. І. Андрущенко. – К.: К. І. С., 2004. – 180 с.
3. Стратегія економічного розвитку в умовах глобалізації: монографія / За ред.. д-ра екон. наук. проф. Д. Г. Лук`яненка. – К.: КНЕУ, 2001, - 538 с.
4. Hesselberg J. Poverty in the South and in the North // Geogr. Ann., 1997- 79В (4):- Р. -227-241.
5. Пепа Т.В. Регіональні нерівності соціально-економічного розвитку та напрями їх пом'якшення і подолання/ Т.В. Пепа// Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2013. – №2(77). – С. 67-81
6. Фінансові важелі подолання бідності в Україні: монограф. [О. П. Кириленко, І. І. Білоус, Б. С. Малиняк та ін.]; за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. - 432 с.
7. Столярчук Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку: монограф. / Я.М. Столярчук. – К.: КНЕУ, 2009. – 302 с.

8. Глобалізація і безпека розвитку : монограф. / За ред. О. Г. Білоруса.
– К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.

УДК658.821

8. Економічні науки

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ МЕРЧАНДАЙЗИНГУ ДЛЯ
ДОСЯГНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СЕРЕД ТОРГОВЕЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВ

Соколова Є.Б.,

асистент кафедри товарознавства, управління якістю та екологічної безпеки

Харківський державний університет харчування та торгівлі

м. Харків, Україна

Абабова А.Г.,

аспірант кафедри товарознавства, управління якістю та екологічної безпеки

Харківський державний університет харчування та торгівлі

м. Харків, Україна

Піддубний В.В.,

асистент кафедри товарознавства, управління якістю та екологічної безпеки

Харківський державний університет харчування та торгівлі

м. Харків, Україна

Все більш актуальними в умовах жорсткої конкуренції та складній економічній ситуації, стає питання стимулювання продажів товарів. Будь-який виробник прагне підвищення обсягів продажів, а також збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах господарювання та у розробці відповідних пропозицій для підвищення ефективності господарської діяльності вітчизняних підприємств. На сьогоднішній день однією з актуальних проблем є вивчення чинників, які безпосередньо впливають на величину прибутку [1].

Метою роботи є обґрунтування сучасних методів використання мерчандайзингу в підвищенні ефективності збутової діяльності торговельних підприємств, а також можливостей його застосування в сучасних умовах господарювання.

Однією з найголовніших проблем в сфері роздрібно́ї торгівлі є те, що не всі підприємства до кінця оцінюють важливу роль мерчандайзингу, коли саме він дозволяє:

1. Покращити стосунки з постачальниками продукції.
2. Підвищити товарообіг та удосконалити систему розподілу продукції.
3. Зміцнити та підвищити позиції товару на ринку.
4. Підтримувати імідж марки.
5. Отримати лідируюче положення на ринку.
6. Вдосконалювати стратегії розвитку товарів та виробничо-комерційної діяльності.
7. Забезпечити товарам найбільш вигіршне розміщення в торгівельному просторі магазину.
8. Скоротити витрати на інформування споживача о товарі всередині магазину.

Внаслідок загострення конкурентної боротьби, удосконалення та насичення ринку в останні двадцять років відбувся активний розвиток мерчандайзингу. Згідно з даними Міжнародної асоціації реклами у місцях продажів, грамотно розмістивши у магазині товарні групи та врахувавши поведінку покупців, можна збільшити продажі у середньому на 10 % [2]. Для реалізації стратегії просування використовуються різні засоби та заходи маркетингових комунікацій, такі як реклама, PR, мерчандайзинг, стимулювання збуту, особистий продаж, прямий маркетинг, спонсорство. Проте, підприємства роздрібно́ї торгівлі свій успіх пов'язують в першу чергу з впровадженням сучасних методів мерчандайзингу.

Принципи мерчандайзингу впливають на всі елементи інфраструктури виробництва та торгівлі, що і дозволяє обґрунтувати вибір ефективних

стратегій маркетингу. При такому підході формується маркетинг відносин, об'єктом якого є всі покупці і товари, а облік поведінкових аспектів споживачів дозволяє підвищити конкурентоспроможність роздрібних торгових підприємства. Таким чином, маркетинг відносин і поведінковий мерчандайзинг стають дієвими методами забезпечення конкурентоспроможності підприємств роздрібної торгівлі.

Концепція мерчандайзингу допомагає багато в чому вирішувати ряд взаємопов'язаних завдань, від оптимального товарного запасу до розташування і представлення товару в конкретному місці торгового залу і використання правильного торгового обладнання для різних товарів [3].

Для підвищення конкурентоспроможності торговельних підприємств необхідно використовувати наступні методи мерчандайзингу:

1. Товар повинен розташовуватися в фокусі уваги покупця – по центру вітрини зі зміщенням вправо.

2. Для зайняття візуального домінуючого становища на роздрібній полиці, необхідно заповнити Вашою продукцією місце, що перевищує 30 градусів від точки, де сфокусований погляд споживача.

3. Чим більше площа, що утворюється між входом, касовим вузлом і самим продаваним товаром, тим вище обсяг продажів. Коли покупець перетне зал і піде за необхідне йому товаром, він ознайомиться і з іншим асортиментом. Відповідно, оптимально розміщувати свій товар в зоні цього трикутника.

Використання сучасних методів мерчандайзингу сприятиме збільшенню обсягу продажів, підвищенню прибутку, вдосконаленню торгово-технологічного процесу, створенню мотиву для покупки, задоволенню потреби споживачів.

Щоб методи мерчандайзингу давали результати, необхідно дотримуватися правил:

- Створити мерчандайзинг-бук та планограму;
- Визначити висоту полиці де буде розташовуватись товар;
- Виділити товари в корпоративний блок;

- Викладати певну кількість товару;
- Створити ефект затребуваності товару;
- Мерчандайзинг повинен бути результатом спільних зусиль виробника, дистриб'ютора та продавця. Необхідно враховувати інтереси всіх трьох учасників процесу, ставлячи при цьому потреби покупця на перше місце.

Отже, підсумовуючи можна зробити висновок, що торговельне підприємство, яка прагне успішно працювати на ринку споживчих товарів, повинне орієнтуватися не тільки на якість і актуальність продукції, що випускається, а й використовувати сучасні методи мерчандайзингу. Для успішного досягнення запланованих результатів необхідне створення та впровадження комплексної програми мерчандайзингу, що включає розробку інструментів мерчандайзингу та його організацію на підприємстві.

Література:

1. Старицький Т., Старицька О. Мерчандайзинг як інструмент отримання додаткового прибутку // Маркетинг в Україні. – 2008. – № 2. – С. 34 – 38.
2. Удалова К. Організація мерчандайзинга в компанії // Маркетинг и реклама. – 2007. – № 2. – С. 24 – 38.
3. Щур Д. Л. Основы торговли. Розничная торговля: Настольная книга руководителя, главного бухгалтера, юриста. – М.: Издво «Дело и Сервис». – 2013. – 462 с.

УДК 159

10.Педагогічні науки

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Тирон М.Є

Студентка

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

М.Київ, Україна

У статті описується допитливість як основний чинник впливу на пізнавальну активність старших дошкільників, а також звертається увага на інші форми впливу на розвиток пізнавальної активності.

Ключові слова. Допитливість, пізнавальна активність, чинники пізнавальної активності, старші дошкільники

Постановка проблеми. Доведено, що однією з важливих умов, яка забезпечує активність, підвищення й досягнення об'єктивно можливих результатів пізнавальної активності старших дошкільників інтерес та позитивна мотивація. Саме вони умовляють успіх подальшої навчальної діяльності та пізнавальної активності.

Дослідження та публікації. Дану проблему пізнавального інтересу активно досліджували в психології такі вчені як Б.Г. Ананьєв, М. Ф. Беляєв, Л. І. Божович, Л.А. Гордон, С.Л. Рубінштейн, В. М. Мясіщев, а в педагогічній літературі Г. І. Щукіна, Н. Г. Морозова.

Проблема допитливості розробляється у вітчизняній психології досить давно, хоча вона далека ще від свого остаточного рішення. Значний внесок у розуміння природи допитливості внесли С.Л. Рубінштейн, А. М. Матюшкін, В.А. Крутецкий, В.С. Юркевич, Д. Є. Берлайн, Г. І. Щукіна, Н. І. Рейнвальд, А. І. Крупнов та ін..

Найвагоміший вплив на розвиток пізнавальної активності дошкільників має допитливість. Допитливість - цінний стан особистості. Вона характеризується прагненням людини проникнути за межі побаченого. На цій стадії інтересу виявляються досить сильні вираження емоцій подиву, радості пізнання, задоволення діяльністю. У виникненні загадок і їх розшифровці і полягає сутність допитливості, як активного бачення світу, яке розвивається не тільки на заняттях, але і в праці, коли людина усунута від простого виконання і пасивного запам'ятовування. Допитливість, стаючи стійкою рисою характеру, має значиму цінність у розвитку особистості. Допитливі люди не байдужі до світу, вони завжди знаходяться в пошуку.

П'ятий рік життя характеризується активною допитливістю дітей. Це період запитань: «чому?», «чого?». Дитина починає осмислювати зв'язок між явищами й подіями, може робити найпростіші узагальнення. Вона спостережлива, здатна визначити: музика весела, радісна, спокійна; звуки високі, низькі, голосні, тихі; в п'єсі дві частини (одна швидка, а друга сповільнена); на якому інструменті, грають мелодію (рояль, скрипка, баян).

Морозова Г.М. вважає, що допитливість близька до інтересу, але вона «дифузна, не зосереджена на певному предметі або діяльності» [5, с. 93].

Щукіна Г.І. розглядає допитливість «як шабель розвитку інтересу, що відображає стан вибіркового ставлення дитини до предмету пізнання і ступінь впливу на особистість» [1, с. 45].

Малі діти задовольняють свої інтереси у діяльності, яку обирають самостійно, особливо якщо вона нова і цікава. Забезпечить її організація навчально-ігрового середовища - інформативного й різнобічного, комплексного і тематичного, динамічного і мобільного, дієвого і невичерпного, варіативного і близького до побуту дітей, здатного задовольняти потребу у новому. Таку змогу дають програми виховання і навчання дошкільнят, які ставлять завдання обладнати центри самостійної активної діяльності, де діти можуть у вільний від занять час чимось зайнятися на свій розсуд.

Пізнавальна активність дитини старшого дошкільного віку характеризується оптимальністю відносин до виконуваної діяльності, інтенсивністю засвоєння різних способів позитивного досягнення результату, досвідом творчої діяльності, спрямованістю на його практичне використання в своєму повсякденному житті. Основою пізнавальної активності дитини в експериментуванні є протиріччя між сформованими знаннями, вміннями, навичками, засвоєним досвідом досягнення результату методом проб і помилок і новими пізнавальними завданнями, ситуаціями, що виникли в процесі постановки мети експериментування та її досягнення. Джерелом пізнавальної активності стає подолання даного протиріччя між засвоєним досвідом і необхідністю трансформувати, інтерпретувати його у своїй практичній

діяльності, що дозволяє дитині проявити самостійність і творче ставлення при виконанні завдання. Керівництво процесом розвитку нестандартного мислення дітей з боку вихователя «реалізується за допомогою використання ним різних методів і прийомів активізації інтелектуальної сфери дитини» [4, с.25].

Крім допитливості, на пізнавальну активність в старшому дошкільному віці впливають мотиви особистих досягнень, прагнення до самоствердження, самовираження. Саме ці чинники нерідко спонукають дитину до дій. В розвитку пізнавальної активності дитини беруть участь різні форми самоствердження дитини, навіть негативні. Серед негативних форм - капризи, упертість. Капризами намагаються затвердитися, як правило, діти ослаблені, безініціативні, які не можуть іншими засобами звернути на себе увагу оточення.

На основі прагнення до самоствердження у дітей виникає і мотив змагання - виграти, перемогти, бути краще інших. Особливо помітно це прагнення проявляється у старших дітей, що пов'язано з оволодінням ними іграми з правилами, спортивними іграми, які включають змагання.

Діти вражають оточення своїми питаннями, своєю допитливістю. Поведінку дітей цього віку часто визначають пізнавальні мотиви. Проте ця потреба розвивається і проявляється по-різному: у одних вона має яскраво виражену «теоретичну» спрямованість, у інших – «практичну» [2, с. 39].

Також важливим фактором пізнавальної активності дитини є її взаємодія з педагогом. Якщо дитині подобається вчитель, вона з радістю слухає його, гарно себе поводить, тоді процес розвитку не буде гальмуватися, а все що буде асоціюватися у дитини з її керівником викликатиме тільки позитивні, світлі емоції, які будуть супроводжувати правильне сприйняття старшим дошкільником подальшого його розвитку [3, с. 108].

Ефективним засобом підвищення пізнавальної активності у дошкільників є використання ситуативного пізнавального інтересу, тобто інтересу до конкретної діяльності, до певного пізнавального матеріалу, враховуючи психологічну закономірність: дитина не хоче проявляти активність у нецікавою діяльності, діяти з примусу, що викликає у нього лише негативні переживання,

але в той же час, ми знаємо, що дитина може тривало проявляти активність, якщо йому цікаво, він здивований.

Таким чином, в організації пізнавальної діяльності з'являється можливість врахувати інтереси і запити кожної дитини. Для дітей з високими пізнавальними здібностями ми створюємо умови для розвитку і поглиблення знань. Для дітей із середньою і низькою пізнавальною активністю використовуємо індивідуальну додаткову роботу. При такому підході у педагогів ДОП з'являється можливість для більш диференційованої роботи з кожною категорією дітей. Крім того, подібний підхід сприяє зниженню навчального навантаження, тому що усувається усереднений підхід до всіх дітей, а також найголовніше - підвищується активність дитини під час пізнавальної діяльності.

Мотиваційна складова особистості людини пронизує усі аспекти, усі рівні його буття, чинить вирішальний вплив на здійснювані їм вчинки, регулює і направляє його діяльність, служить джерелом життєвої активності. Зважаючи на це істотним є подальше вивчення проблематики мотивації людської поведінки в контексті рішення прикладних завдань щостоять перед суспільством.

Висновки. Отже, в дошкільному віці з'являються нові мотиви поведінки та форми самоствердження дитини, які безпосередньо впливають на пізнавальну активність. Через ці мотиви вони вступають в певні взаємини, супідрядність. Супідрядність, ієрархія мотивів є найважливішим новоутворенням в розвитку мотиваційної сфери дитини. «Тільки у дитячому віці ми можемо перше виявити ці вищі за своїм типом співвідношення мотивів, що встановлюються на основі виділення важливіших мотивів, що підпорядковують собі інші». Основним таким чинником впливу на пізнавальну активність є допитливість.

Література:

1. Єрмолова Т.В., С.Ю. Мещерякова, Н.І. Ганошенко. Особливості особистісного розвитку дошкільників в передкризовій фазі і на етапі кризи 7 років // Питання психології - 2009 № 1

2. Маркова А.К. Формирование мотивации учения в дошкольном возрасте. – М.: Педагогіка, 1983. – 96 с.
 3. Морозова Е.А. Проблема розвитку пізнавальних інтересів учнів в педагогічних теоріях П.Ф. Каптерева і В.П. Вахтерова Смоленськ, 2014
 4. Щукіна Г.І. Педагогічні проблеми формування пізнавальних інтересів учнів. М.: Педагогіка, 2008.
 5. Щукіна Г.І. Проблеми пізнавального інтересу в педагогіці М., 2011 с.34
-

УДК 101.1(477):327(477)

12. Політичні науки

ТРИАДА «ЛЮДИНА – СУСПІЛЬСТВО – ДЕРЖАВА» У
ФІЛОСОФСЬКИХ СТУДІЯХ СОЦІАЛЬНОЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Ярошко О.З.,

кандидат політичних наук, докторант кафедри політології

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Вивчення процесів взаємодії людини, суспільства і держави зумовлено актуальністю цієї проблеми, її важливістю і складністю, практичною і теоретичною цінністю.

Мета цього дослідження – висвітлення особливостей і закономірностей взаємовідносин у триаді «людина – суспільство – держава» в українських наукових кваліфікаційних працях філософського профілю з вивчення явища соціальної самоорганізації в Україні.

Джерельну базу цього дослідження складають докторські і кандидатські дисертації філософського профілю за період 2011–2016 років за науковою спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії, авторами яких є: Бірюкова Г.С., Бутченко Т.І., Глазунов В.В., Доннікова І.А., Дулін П.Г., Івченко О.Г., Карабань О.М., Кleshня Г.М., Паскалова М.І. і

Пасько О.О. [1-10]. Ці дослідники філософського профілю розробляють таку наукову проблематику соціальної самоорганізації в Україні: соціальна самоорганізація як людиномірний феномен, механізм самоорганізації соціальної системи «соціум – індивід», духовні цінності суспільства, формування громадянського суспільства, свобода і відповідальність людини, її громадсько-політична діяльність, громадянська культура, суспільна мораль особистості, виховання громадянина, громадянська освіта, громадянська компетентність, міжсекторне соціальне партнерство, громадянська активність особистості, її сімейне виховання, громадянська активність українського суспільства, творчий потенціал особистості, феномен олігархії (олігархічна держава, олігархічна політична система, олігархічна диктатура); соціальне проектування, суспільні потреби і державні інтереси, соціальний ідеал, соціальна утопія та антиутопія [1, с.15-17; 2, с.26-30; 3, с.23-30; 4, с.24-28; 5, с.23-27; 6, с.21-27; 7, с.10-15; 8, с.12-15; 9, с.12-15; 10, с.12-14]. Проблематика цих наукових праць зумовлює особливості висвітлення взаємовідносин у тріаді «людина – суспільство – держава». У цьому контексті виділимо головні тенденції. По-перше, пошук дисертантами балансу у взаємовідносинах у тріаді «людина – суспільство – держава» [6, с.21-27; 7, с.10-15; 8, с.12-15; 10, с.12-14]. По-друге, дослідницька увага зосереджується в основному на взаєминах людини і суспільства [1, с.15-17; 4, с.24-28; 5, с.23-27; 9, с.12-15], в тому числі впливу на них навколишнього природного середовища. Окрема праця присвячена взаєминам суспільства і держави при меншій увазі до людини [2, с.26-30], ще одна – державі (тут – олігархічній державі) [3, с.23-30].

Таким чином, філософські студії соціальної самоорганізації в Україні на предмет взаємовідносин людини, суспільства і держави закономірно визначаються проблематикою наукових праць. Вимальовуються такі головні тенденції: баланс у тріаді та взаємини людини і суспільства, хоча й акцент на державі та її взаєминах із суспільством теж розглядаються. Феномен соціальної самоорганізації складний теоретичний конструкт, індивідуальної, суспільної,

національної та міжнародної значимості, що перебуває у постійному розвитку, виграючи новими гранями і спонукаючи до подальшого наукового пошуку.

Література:

1. Бірюкова Г.С. Стратегія розвитку творчого потенціалу особистості в умовах глобальної трансформації людства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук. : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Г.С. Бірюкова. – Житомир : [б. в.], 2013. – 20 с.

2. Бутченко Т.І. Соціальне проектування: проблема взаємозв'язку суспільних потреб і державних інтересів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук. : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Т.І. Бутченко. – Дніпропетровськ : [б. в.], 2011. – 35 с.

3. Глазунов В.В. Українська олігархія в контексті сучасних трансформаційних процесів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук. : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / В.В. Глазунов. – Запоріжжя : [б. в.], 2012. – 36 с.

4. Доннікова І.А. Соціальна самоорганізація як об'єкт філософсько-культурологічного аналізу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук. : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / І.А. Доннікова. – Одеса : [б. в.], 2012. – 36 с.

5. Дулін П.Г. Консолідуюча функція духовних цінностей у розвитку українського суспільства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук. : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / П.Г. Дулін. – К. : [б. в.], 2011. – 36 с.

6. Івченко О.Г. Людиновимірність формування громадянського суспільства: український контекст : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук. : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О.Г. Івченко. – К. : [б. в.], 2013. – 32 с.

7. Карабань О.М. Феномен громадянської активності особистості: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.

філос. наук. : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О.М. Карабань. – Переяслав-Хмельницький : [б. в.], 2015. – 18 с.

8. Клешня Г.М. Соціальний проект в епоху постмодерну : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук. : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Г.М. Клешня. – К. : [б. в.], 2016. – 19 с.

9. Паскалова М.І. Самоорганізація системи «соціум – індивід» у світлі нового мислення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук. : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / М.І. Паскалова. – Одеса : [б. в.], 2011. – 20 с.

10. Пасько О.О. Взаємодія громадянського суспільства і держави в контексті модернізації українського соціуму : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук. : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О.О. Пасько. – Донецьк : [б. в.], 2012. – 20 с.